

**Spelen, sporten en
ontmoeten in de buitenruimte**

2009-2013

Ruimte, tijd en aandacht
voor spelen, sporten en ontmoeten!

Inhoud

Voorwoord

1. Inleiding

- 1.1 Context
- 1.2 Achtergrond
- 1.3 Probleemanalyse
- 1.4 Doelstelling
- 1.5 Afbakening
- 1.6 Leeswijzer

2. Algemeen kader

- 2.1 Wat is spelen, sporten en ontmoeten?
- 2.2 Basisbehoeften van de jeugd
- 2.3 Begripsbepaling
- 2.4 Speltypen
- 2.5 Speel-, sport- en ontmoetingsruimte, voor wie?
- 2.6 Belang van speel-, sport- en ontmoetingsruimte
- 2.7 Belang van speelruimtebeleid

3. Beleidsmatig kader

- 3.1 Collegeprogramma 2006-2010 "Rood, Groen en Blauw: Meer in Balans" (2006)
- 3.2 Uitvoeringsprogramma's Jeugd- en Onderwijsbeleid 2008-2011 (2007)
- 3.3 Meer doen aan Meedoen. Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2008-2011 (2008)
- 3.4 Meer doen aan gezondheid. Nota Lokaal Volksgezondheidsbeleid 2009-2012 (2008)

- 3.5 Nota "Sport in een beweeglijk perspectief" 2009-2012 (2009)
- 3.7 Visie op jongerenvoorzieningen (verwacht tweede kwartaal 2009)
- 3.8 Voorzieningsvisie en voorzieningenmodel (verwacht derde kwartaal 2009).

4. Visie op spelen, sporten en ontmoeten

- 4.1 Gemeentelijke visie op spelen, sporten en ontmoeten

5. Speelruimtebeleid 2009-2013

- 5.1 De informele speelruimte
- 5.2 Vormgeving informele speelruimte
- 5.3 De formele speelruimte
- 5.4 Vormgeving formele speelruimte
- 5.5 De relatie tussen informele en formele speelruimte
- 5.6 Veiligheid en verantwoordelijkheden
- 5.7 Variatie in aanbod
- 5.8 Nieuwbouwwijken
- 5.9 Stedenbouwkundige plannen en bestemmingsplannen
- 5.10 Multifunctionele speel- en sportruimte
- 5.11 Speeltuinenverenigingen
- 5.12 Samenwerking met woningbouwcorporaties

6. Randvoorwaarden

- 6.1 Landelijke wet- en regelgeving
- 6.2 Beheer, onderhoud en vervanging
- 6.3 Participatie
- 6.4 Communicatie
- 6.5 Monitoring en evaluatie

7. Speelplekken nieuwe stijl

- 7.1 Belang van groen voor de jeugd
- 7.2 Begripsbepaling
- 7.3 Huidige situatie
- 7.3 Gewenste situatie

8. Financiële paragraaf

- 8.1 Benodigde budgetten voor beheer en onderhoud
- 8.2 Benodigde budgetten voor vervanging

Literatuuroverzicht

Colofon

Voorwoord

Spelen staat meer in de - positieve - belangstelling dan lange tijd het geval was. Hierbij valt te denken aan de dikker wordende jeugd, de relatie tussen het ontbreken van sport- en ontmoetingsvoorzieningen voor de jongeren en de overlast en het vandalisme in een wijk, de leefbaarheid die toeneemt in een wijk waar kinderen buiten spelen, speel-, sport- en ontmoetingruimte dat bijdraagt aan sociale ontwikkeling van kinderen en sociale ontmoeting in de wijk, etc.

Kinderen en jongeren moeten vrij en zelfstandig van de openbare ruimte gebruik kunnen maken. Dat is essentieel voor hun persoonlijke ontwikkeling. Kinderen en jongeren mogen er zijn. Ze behoren tot het natuurlijke straatleven.

Spelen heeft niet alleen met de binnenstedelijk ontworpen (traditionele) speelplekken te maken. In deze beleidsnota gaan wij in op spelen, sporten en ontmoeten in de openbare buitenruimte door de jeugd in Haarlemmermeer in brede zin. Het gaat om bespeelbare ruimtes, voorzieningen die aansluiten bij de verwachtingen en leefwereld van kinderen en jongeren, het stimuleren van bewegen, het faciliteren van ontmoeten door jongeren, etc.

In deze beleidsnota geven wij onze visie op spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte en vertalen we dit naar concrete beleidsuitgangspunten voor de periode tot en met 2013. Dit beleidskader moet het mogelijk maken te komen tot een eerlijke en evenredige verdeling van speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen.

Met een eerlijke en evenredige verdeling bedoelen we dat het aantal en soort speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen voor de jeugd afgestemd moet zijn op de huidige en toekomstige bevolkingssamenstelling van een wijk of kern. Zeker in de gemeente Haarlemmermeer met haar atypische stedelijkheid is dit van belang.

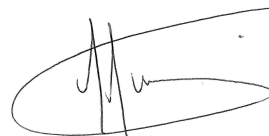
Op die manier zorgen we ervoor dat Haarlemmermeer een gemeente is waar kinderen en hun ouders graag wonen en opgroeien.

Hoofddorp, april 2009

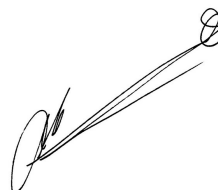
Namens het college van burgemeester en wethouders,

Michel Bezuijen
Portefeuillehouder Sport en Recreatie c.a.

Jeroen Nobel
Portefeuillehouder Openbare Buitenruimte c.a.

Arthur van Dijk
Portefeuillehouder Jeugd en Onderwijs c.a.

1 Inleiding

1.1 Context

In ons Collegeprogramma 2006-2010 "Rood, Groen en Blauw: Meer in Balans" besteden wij veel aandacht aan de jeugd. Dat doen wij niet voor niets. De gemeente Haarlemmermeer is een goede plaats voor de jeugd om op te groeien. Een speerpunt uit ons collegeprogramma is onder andere het realiseren van voorzieningen voor de jeugd (collegeprogrammapunten 25).

In de Programmabegroting 2009-2012 hebben wij de bestuurlijke prioriteiten voor 2009 nog eens benadrukt, namelijk "het realiseren van voorzieningen voor jeugd en jongeren" (programma 7 Cultuur, Sport en Recreatie) en "het ontwikkelen van concrete plannen voor het gebruik en de uitbreiding van jongerenvoorzieningen" (programma 6 Jeugd en Onderwijs).

1.2 Achtergrond

Als typische groeigemeente wonen in de gemeente Haarlemmermeer relatief veel gezinnen met kinderen, tieners en jongeren. Op dit moment is ruim 26% van onze inwoners jonger dan 19 jaar. We willen onze jeugd voldoende gelegenheid bieden om nu en in de toekomst leuk en veilig buiten te kunnen spelen, te sporten en elkaar te ontmoeten. Vanuit dit uitgangspunt realiseren we al sinds de zestiger jaren van de vorige eeuw openbare speelvoorzieningen.

Hoe kindgericht¹ een gemeente is, wordt natuurlijk niet alleen bepaald door het openbaar speelvoorzieningsniveau, maar wel voor een belangrijk deel. Niet alleen kinderen, maar ook ouders en andere bewoners vinden goede speelruimte belangrijk voor de leefbaarheid van de openbare ruimte. Buiten spelen is niet alleen leuk, het is ook belangrijk. Het is breed bekend dat speelruimte bijdraagt aan een goede lichamelijke, geestelijke en sociale ontwikkeling van kinderen én aan sociale ontmoeting in de wijk. Zo neemt de leefbaarheid in een wijk toe wanneer er kinderen buiten spelen. Bovendien gaat een goed aanbod van speel-, sport- en ontmoetingsmogelijkheden in de wijk, afgestemd op alle leeftijdsgroepen, vandalisme tegen. Tot slot is een wijk met goede speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen een aantrekkelijke plek waar mensen graag willen wonen.

In 1974 verscheen ons eerste gemeentelijk speelruimtebeleid.² Sindsdien beschouwen we de openbare speelplaatsen als basisvoorzieningen. Dat wil zeggen: minimaal noodzakelijke voorzieningen in een wijk of kern voor de jeugd tot en met ongeveer 18 jaar oud.

1.3 Probleemanalyse

We hebben al gedurende drie decennia een gemeentelijk speelruimtebeleid. De afgelopen jaren hebben we flink geïnvesteerd in het opknappen van huidige speel-, sport- en ontmoetingsplekken. Er zijn speeltoestellen vervangen die verouderd waren of niet meer voldeden aan de veiligheidseisen, maar ook hebben we veel speelplekken volledig opnieuw ingericht. Met behulp van de financiële middelen uit de Wijkbudgetten en het Fonds Wijken en Kernen hebben we bovendien hier en daar wat extra's kunnen doen.

¹ We spreken hier bewust over *kindgericht* in plaats van kindvriendelijk. Kindvriendelijkheid wordt immers vaak verengd tot veilig, schattig, gecontroleerd, kleurrijk, vrijblijvend, etc. Kindgerichtheid daarentegen gaat verder en vergt een veel actievere houding: het vereist een bereidheid om rekening te houden met kinderen.

² Nota Speelruimte voor de jeugd (1974).

Het areaal aan openbare speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen in Haarlemmermeer is de laatste jaren enorm toegenomen, met name als gevolg van de grote uitbreidingswijken. Er zijn nu zo'n 700 formele speelplekken (speelplekken met speeltoestellen, trapveldjes, basketbalveldjes, skateparks, etc.) en dat aantal zal nog toenemen met de nog te ontwikkelen woonwijken. We zitten qua aantal speelplaatsen en -toestellen bij de top tien van gemeenten in Nederland.

Landelijk gezien staan we er kwantitatief (aantal plekken/toestellen) aardig voor,³ maar naast kwantiteit speelt ook (vooral) de kwaliteit van speelplekken een belangrijke rol. Momenteel is de inrichtingskwaliteit van de speelplekken in Haarlemmermeer nog niet op alle plekken voldoende. Er zitten soms te grote verschillen tussen de wijken en kernen. Er moeten daarom verdeeld over de gemeente voldoende locaties zijn, gerelateerd aan het aantal kinderen, tieners en jongeren per wijk/kern, maar vooral ook moeten de speelplekken de jeugd aanspreken en uitdagen tot spel en ontmoeting.

Bovendien constateren we dat er momenteel nog te weinig flexibiliteit zit in het vervangen van speeltoestellen. Dat wil zeggen dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met een doorgroeimodel: als kinderen de wipveer zijn ontgroeid, dan moet de speelplek logischerwijs kunnen worden omgezet in een speelplek met een uitdagend combinatietoestel of een voetbalveldje. Verder klagen bewoners over onvoldoende onderhoud van de speelplekken, de aanwezigheid van hondenpoep aldaar⁴ ⁵ en dat de gemeente niet de juiste soort toestellen plaats, afgestemd op de leeftijd van de kinderen uit die buurt.

³ M.u.v. een aantal wijken en kernen; zie ook "Variantennotitie. Varianten op de analyse uit het speelruimteonderzoek."

⁴ Uit: Lemon Leefbaarheidsmonitor Haarlemmermeer (2007).

⁵ Met ons vernieuwde hondenbeleid hebben wij al diverse maatregelen genomen om deze overlast terug te dringen.

Maar de uitvoering van speelruimtebeleid gaat verder dan alleen beheer, onderhoud en vervanging en het regelen van de veiligheid van speeltoestellen.

Uit onderzoeken blijkt dat de jeugd steeds minder buiten speelt. De buitenruimte wordt vaak niet als attractief of veilig ervaren. De praktijk van dit moment is meestal dat door de vele claims die er op de steeds schaarser wordende openbare ruimte worden gelegd, er door de planologen en vormgevers vaak geen prioriteit wordt gegeven aan het creëren van goede en kwalitatieve speelruimte. Deze wordt vaak pas achteraf ingevuld op de reststrookjes die in een wijk overblijven als niet bebouwbaar.

Verder krijgen we regelmatig vragen of verzoeken van kinderen, hun ouders, bewoners en dorps- en wijkraden om meer of andere speelplekken of speeltoestellen. De afgelopen jaren hebben we als gemeente gereageerd op signalen uit de bevolking. Met andere woorden: een speelplek werd veelal heringericht als bewoners daarom vroegen.⁶ Dit in tegenstelling tot een andere speelplek die misschien noodzakelijker aan renovatie toe was, maar waarover geen meldingen door bewoners bij de gemeente waren binnengekomen. De suggesties die door aanvragers werden gedaan, werden vervolgens doorgaans gehonoreerd. Wanneer er slechts wordt gereageerd op signalen vanuit bewoners wordt echter het totaalbeeld uit het oog verloren. Het gevolg hiervan is dat er geen eerlijke en evenredige verdeling van speel-, sport- en ontmoetingsruimte over de leeftijdsgroepen en wijken en kernen plaatsvindt.

Tot slot willen wij qua aantal en soort speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen rekening houden met het toekomstige aantal kinderen, tieners en jongeren. Analyses van de demografische gegevens hebben al in 2005 uitgewezen dat in de Vinex-wijken de komende tien en zelfs twintig jaar een grote piek in het aantal kinderen en jongeren is te verwachten. Het is bovendien belangrijk om in Haarlemmermeer, waar de komende tientallen jaren opnieuw veel woningbouw zal

⁶ Als die speelplek zijn (technische) levensduur zo goed als had bereikt.

plaatsvinden, antwoord te geven op de vraag hoe kwalitatieve speel-, sport- en ontmoetingsruimte voor onze jongere bewoners gerealiseerd kan worden. Dit alles vraagt om een helder beleidskader voor de realisering, instandhouding en eventueel opheffing van speelvoorzieningen en/of speelplekken. We hebben daarom een samenhangende visie op speel-, sport- en ontmoetingsruimte nodig om goed met dit soort vraagstukken om te gaan. Investeren in speel-, sport- en ontmoetingsruimte is immers investeren in de jeugd. De gemeente Haarlemmermeer is een kinderrijke gemeente. We willen dat kinderen, tieners en jongeren zich thuis voelen in onze gemeente en dat zij nu en in de toekomst leuk en veilig buiten kunnen spelen, sporten en elkaar kunnen ontmoeten. Met de nu voorliggende beleidsnota "Spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte 2009-2013" zetten wij een volgende stap in het ingezette beleidsontwikkelingstraject.

1.4 Doelstelling

In deze beleidsnota geven wij onze visie op spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte en vertalen we dit naar concrete beleidsuitgangspunten voor de periode tot en met 2013. Dit beleidskader moet het mogelijk maken te komen tot een eerlijke en evenredige verdeling van speel-, sport- en ontmoetingsruimte voor de verschillende leeftijdscategorieën en de wijken en kernen in onze gemeente. Hierbij streven wij naar een aanbod dat zo goed mogelijk is afgestemd op de huidige en toekomstige bevolkingssamenstelling.

1.5 Afbakening

Deze beleidsnota gaat niet over een speelplekkenbeleid, maar over een speelruimtebeleid. Speelplekkenbeleid gaat over welke toestellen en speelplaatsen je wanneer en waar wilt realiseren. Niet meer dan dat. Speelruimtebeleid gaat verder. Daarin verbind je spelen, met zaken als ruimtelijke ontwikkeling, onderwijs, welzijn, sport, verkeer en veiligheid, én niet te vergeten de manier waarop je de openbare buitenruimte ontwerpt, inricht en onderhoudt. Zeker in de uitvoering zullen wij het speelruimtebeleid zoveel mogelijk integraal aanpakken.

Het beleid richt zich over het algemeen op de doelgroep 0 tot en met 18 jaar. Boven de 18 jaar gaan jongeren normaliter studeren of werken en gebruiken ze de openbare ruimte op een andere manier. Vanuit het gemeentelijk jeugdbeleid hanteren we een norm tot 23 jaar. Natuurlijk kan de groep tussen 18 en 23 jaar, net als alle andere inwoners, gebruik blijven maken van de aanwezige voorzieningen.

Bij spelen gaat het bovendien niet alleen om het spelen, maar ook om sporten (denk aan trap- en basketbalveldje). De jeugd heeft bovendien ook de behoefte om elkaar buiten te ontmoeten, te kijken en te kletsen. Dit wordt vaak, in een wat negatieve zin, met 'rondhangen' aangeduid. In principe hebben alle leeftijdsgroepen de behoefte om elkaar te ontmoeten; volwassenen gaan op een terras zitten, senioren zoeken de rust op een bankje in het park, kinderen zitten en kletsen op een duikelrekje en jongeren ontmoeten elkaar op een straathoek of op een plein. Voor de jeugd van alle leeftijden heeft dit ontmoeten een belangrijke functie voor hun ontwikkeling. Ontmoeten hoort bij het volwassen worden en is vanuit die invalshoek positief voor hun ontwikkeling. Het is voor hen belangrijk dat hier ruimte voor is. Daarom nemen we ook het 'elkaar ontmoeten' door de jeugd mee in deze beleidsnota. Expliciet betekent dit dat vanaf nu ook de zogenoemde JOP's (jongerenontmoetingsplek) onder het gemeentelijk speelruimtebeleid vallen.

Om de leesbaarheid van deze beleidsnota te bevorderen, spreken we veelal over *speelruimte*. Opgemerkt dient te worden dat het hierbij gaat om zowel speelruimte als sport- en ontmoetingsruimte. Deze drie zijn niet los van elkaar te zien. Zodra kinderen de middelbare schoolleeftijd bereiken, gaat spelen over in sporten en ontmoeten in de openbare buitenruimte. In die zin gaat speelruimtebeleid ook verder dan spelen. Tevens omvat de term kinderen in deze nota ook tieners en/of jongeren.

1.6 Leeswijzer

Allereerst wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op algemene aspecten over spelen, sporten en ontmoeten: wat is het en waarom is het belangrijk, maar ook waarom is speelruimtebeleid noodzakelijk. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste beleidsmatige kaders die een relatie hebben met spelen, sporten en ontmoeten op een rij gezet. In hoofdstuk 4 geven wij onze visie op spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte. De beleiduitgangspunten op basis van deze visie formuleren wij in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 gaan we in op een aantal randvoorwaarden die gelden voor het speelruimtebeleid. In hoofdstuk 7 wordt specifiek aandacht besteed aan een nieuw soort speelplekken dat in opkomst is. Tot slot wordt in hoofdstuk 8 de financiële paragraaf behandeld.

2 Algemeen kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op algemene aspecten van spelen, sporten en ontmoeten. Begrippen worden nader toegelicht, wat is spelen⁷ en voor wie is het bedoeld. Ook het belang van spelen en het belang van een integraal speelruimtebeleid komt aan de orde.

2.1 Wat is spelen, sporten en ontmoeten?

Het meest kenmerkende element van spelen is vrijheid. Binnen de mogelijkheden van de omgeving kiest het kind zijn eigen spel en bezigheden. Spelen is interactie met de omgeving; speelruimte is vooral experimenteerruimte.

De essentie van het spel is de (relatieve) vrijheid waarmee kinderen, zonder tussenkomst van volwassenen, binnen de context van hun omgeving, hun eigen spel en eigen bezigheden kiezen. Deze vrije keuzemogelijkheid is belangrijk om kinderen tot evenwichtige volwassenen te laten opgroeien.

De vormen van spel zijn *bewegingsspel*, *constructiespel*, *rollenspel*, *regel- en wedstrijdspel* en *ontmoeting en/of rust* (zie ook paragraaf 2.4). Spel en activiteit zijn geen synoniemen. Spelen is niet alleen bewegen, maar ook 'rust': 30% van de tijd dat kinderen buiten spelen zijn ze in rust (bij elkaar zitten, nieuwtjes uitwisselen, plannen maken, kijken naar andere kinderen).

2.2 Basisbehoeften van de jeugd⁸

Kinderen beleven hun omgeving anders dan volwassenen. Zij leven in een wereld waarin alles eigenlijk veel te groot is. Ook is hun gevoelswereld gedifferentieerder dan die van volwassenen. Daarom is het belangrijk rekening te houden met hun

perspectief: ruimtes die zijn toegesneden op de leefwereld van de kinderen, die mogelijkheden bieden om te ontdekken, uit te proberen en eigen initiatief te ontwikkelen. Het directe, voelbare, zichtbare en veranderbare is daarbij belangrijker dan de dingen die verder weg zijn, later komen, groter, duurder, abstracter en onveranderbaar zijn. Daarom hebben kinderen gedetailleerdheid, gelaagdheid, nissen, hoeken, hoogteverschillen en veelvormigheid nodig.

De criteria bij de vormgeving van ruimte voor volwassenen verschillen van die van ruimte voor kinderen. Voor volwassenen gaat het meer over hoe de ruimte gebruikt kan worden, waarvoor ze bedoeld is; voor kinderen is het meer wat een plek vertelt, hoe zij een plek ervaren.

De Duitse pedagoog en psycholoog Otto Herz heeft de basisbehoeften van kinderen voor ruimtes en landschappen samengevat. Daarin heeft hij een leidraad opgesteld met de behoefte van kinderen en jongeren aan:

- rust;
- lawaai kunnen maken;
- beweging, zich uitleven;
- "boven" en "beneden";
- zich verstoppen;
- vormgeven, veranderen;
- de resultaten van hun bezigheden laten zien;
- gezelligheid beleven;
- de elementen ervaren: aarde, water, vuur, lucht;
- risico;
- verantwoordelijkheid nemen;
- zich thuis voelen.

Bij de ontwikkeling van ruimtes voor de jeugd is het belangrijk om op deze behoeften en belevingswereld in te spelen.

⁷ Hiermee wordt dus ook sporten en ontmoeten bedoeld.

⁸ Uit: Speelnatuur in de stad. Hoe maak je dat? (2008).

2.3 Begripsbepaling

In deze paragraaf lichten wij de belangrijkste begrippen toe.

2.3.1 Speelruimte

Het is belangrijk om te realiseren dat ruimte de bepalende factor is bij het spelen en niet zozeer de aanwezigheid van speeltoestellen.

Speelruimte betreft ten eerste de ruimte die fysiek aanwezig is om te spelen, zowel in de openbare ruimte als op ingerichte speelplekken. Ten tweede gaat speelruimte over de spreekwoordelijke ruimte die het kind gegund wordt, met andere woorden: "waar mag hij of zij spelen?"

Formele en informele speelruimte

Het begrip speelruimte laat zich op meerdere niveaus definiëren. Voor de jeugd geldt dat de gehele openbare buitenruimte in principe als speelruimte kan worden beschouwd. Immers, de jeugd speelt altijd en overal. Typerend voor het gebruik van de openbare buitenruimte door de jeugd is dat zij zelf spontaan hun omgeving verkennen, plekken uitzoeken en plekken gaan 'gebruiken'. Binnen de openbare ruimte wordt daarom onderscheid gemaakt in formele en informele speelruimte.

Met formele speelruimte wordt de ruimte aangeduid die specifiek en exclusief is ingericht voor de speelfunctie (de speelplekken met speelvoorzieningen, trapvelden, skatebanen, etc.).

Met informele speelruimte wordt de ruimte aangeduid waar de jeugd leeft en woont, maar waar zij ook (veilig) kan spelen, zoals de straat, de stoep, het plantsoen, de grasstrook langs de straat, maar waar geen specifieke speeltoestellen staan of die niet als zodanig is ingericht.

Formele speelruimte en informele speelruimte zien wij niet los van elkaar, maar zij vullen elkaar aan. Wanneer er veel informele (speel)ruimte voorhanden is, wordt de behoefte aan formele speelruimte immers kleiner. In de ideale situatie (dat wil

zeggen bij voldoende informele speelruimte) is formele speelruimte niet eens noodzakelijk. Echter door de vele claims die er op de steeds schaarser wordende openbare ruimte worden gelegd, is het wel degelijk noodzakelijk formele speelruimte te realiseren.

Speelprikkel en speeltoestel

Bij speelruimte wordt onderscheid gemaakt tussen speelprikkel en speeltoestellen.

Speelprikkels zijn objecten in de openbare ruimte die aanleiding geven tot spel. Zij kunnen bewust als bespeelbaar element zijn geplaatst (bijvoorbeeld een hinkelvak), maar ook onderdeel zijn van een tot ander doel ingericht stuk van de openbare ruimte (bijvoorbeeld een stoeprand).

Speeltoestellen zijn die voorzieningen in de formele speelruimte die specifiek voor het spelen geplaatst zijn en gemaakt zijn voor een bepaalde speelmogelijkheid.

2.3.2 Ontmoetingsplekken en ontmoetingsvoorzieningen

Ook bij ontmoeten is ruimte de belangrijkste factor en niet zo zeer het soort voorzieningen.

Ontmoetingsplekken zijn plekken waar jongeren elkaar ontmoeten, al dan niet met voorzieningen die specifiek voor de ontmoetingsfunctie zijn aangebracht, al dan niet overdekt en al dan niet bij een sport- of spelgelegenheid gelegen.

Ontmoetingsvoorzieningen zijn voorzieningen die specifiek voor de ontmoetingsfunctie zijn aangebracht, al dan niet overdekt en al dan niet bij een sport- of spelgelegenheid gelegen.

2.3.3 Overige begrippen

Verenigingsspeeltuinen zijn meestal omheinde speelplaatsen met toezicht en activiteiten. Soms is de toegankelijkheid beperkt vanwege sluitingstijden en leeftijdsgrenzen.

Een schoolplein is de buitenruimte die bij een school hoort en dient als de ruimte voor schoolkinderen om er in pauzes en voor en na schooltijd te spelen en te verpozen. Het schoolplein is vaak besloten of semi-openbaar van karakter.

2.4 Speltypen

Het spel dat kinderen spelen laat zich onderscheiden in een aantal speltypen. Het is belangrijk dat een speelgelegenheid meerdere, en waar mogelijk alle, mogelijkheden van de diverse speltypen, biedt.

Bewegingsspel

Dit zijn speelaanleidingen/speeltoestellen waarbij bewegen centraal staat, zoals rennen, balanceren, klimmen, glijden, fietsen, rolschaatsen, springen, graven, hangen. Door te bewegen ontwikkelen zij hun kracht en motorische vaardigheid en leren de wereld om zich heen kennen. Bewegingsspel kan bevorderd worden door objecten die uitnodigen tot bepaalde bewegingsvormen, maar ook door zaken als hoogteverschillen, een ondergrond waarop gereden kan worden, etc.

Constructiespel

Bij dit spel staat het maken en bouwen van dingen centraal: hutten bouwen, blokken stapelen, met zand spelen, waterlopen maken. Constructiespel helpt bij het leren waarnemen, logisch denken, problemen oplossen en het geheugen trainen. Constructiespel kan bevorderd worden door los beweegbaar omgevingsmateriaal, zoals zand, door bouw materiaal en gereedschap, maar ook door een plaats waar regenwater blijft staan of waar een grote stapel takken en stammetjes ligt.

Rollenspel

Vadertje en moedertje, winkeltje, politie-agentje, circusje: bij rollenspel kruipt het kind in de huid van een ander. Rollenspel is voor de jeugd belangrijk om indrukken te verwerken en door imitatie te oefenen voor later. De mooiste plekken om een rollenspel te spelen zijn besloten plekken, waar de jeugd kan spelen zonder de supervisie van volwassenen en afgeschermd van het meer actieve spel en/of een afwisselend ingericht gebied met struiken, heuvels, kuilen, voor rollenspel met meer beweging.

Regel- en wedstrijdspel

Vooraf van een jaar of acht/negen worden spelletjes met een competitie-element belangrijk. Om het hardst rennen, stenen gooien, fietsen, voetballen, basketballen. De jeugd vergelijkt zijn prestaties met die van een ander en probeert te winnen. Hiermee ontwikkelen zij hun zelfbeeld. Regel- en wedstrijdspel wordt bevorderd door een vlakke ondergrond van steen of gras, zonder kwetsbare onderdelen in de directe omgeving en met voorzieningen als doelpalen, basketbalpalen, een hoge blinde muur, etc.

Ontmoeting of rust

Dit zijn activiteiten waarbij de jeugd ogenschijnlijk niet speelt, maar met elkaar kletst, hangt of rondloopt. De jeugd experimenteert tijdens deze rustpauzes met gedrag, maar ook rusten ze uit en zijn ze toeschouwer. Om rust en/of ontmoeting te stimuleren kan gedacht worden aan zitmogelijkheden of steuntjes (muurtje/hek) om tegenaan te leunen, uitkijkposten, zoals platforms, heuvels, bomen en kalmerende onderdelen zoals groen en schaduw.

2.5 Speel-, sport- en ontmoetingsruimte, voor wie?

Het is van belang te weten welke doelgroepen er gebruik maken van de informele en formele speelruimte en hoe deze doelgroepen de speelruimte gebruiken. De scheidslijnen van de leeftijdscategorieën zijn overigens niet haarscherp, maar bij de beoordeling van speelruimte is het landelijk gebruikelijk uit te gaan van een indeling van leeftijdscategorieën gehanteerd naar de schoolindeling.

Peuters en kleuters (0 tot en met 5 jaar)

Voor kinderen tot en met circa drie jaar is de speelplek een plaats waar hij of zij onder begeleiding van een oudere veilig kan liggen, kruipen, staan of rondstruinen. Het alleen en zelfstandig spelen van een dergelijk jong kind vindt plaats in de besloten omgeving van de woning, bijvoorbeeld in de tuin, de woonkamer of eventueel direct bij de voordeur. Als de kinderen naar groep één en twee van de basisschool gaan worden ze steeds zelfstandiger en willen en mogen ze meer hun omgeving verkennen. Dat gebeurt eerst dicht bij huis zodat de ouders nog enig zicht op het kind hebben, maar al snel verder de straat in waar het kind steeds meer nieuwe mogelijkheden vindt om te spelen.

Basisschooljeugd (6 tot en met 11 jaar)

Op deze leeftijd gaan kinderen steeds verder de buurt in op ontdekkingstocht en doen ze dit vaker in groepsverband. De basisschooljeugd uit de onderbouw mogen vaak nog geen drukke straten oversteken en moeten dicht bij huis blijven. Vanaf een jaar of negen echter zwermen ze uit over de gehele wijk. Het schoolplein is voor hen vaak een belangrijke speel- en ontmoetingsplek.

Jongeren (12 tot en met 18 jaar)

Eenmaal op het voortgezet onderwijs treedt er meestal weer een gedrags- en interesseverandering op. De jongeren blijken de al dan niet daartoe ingerichte openbare ruimte vaak te gebruiken om elkaar te ontmoeten en te sporten. Ze verplaatsen zich hiervoor zelfstandig over de gehele wijk of het dorp.

Boven de 18 jaar gaan de jongeren over het algemeen studeren of werken en gebruiken ze de openbare ruimte op een andere manier.

2.6 Belang van speel-, sport- en ontmoetingsruimte

Bij speelruimte gaat het om een plek waar de jeugd kan spelen. Maar de jeugd speelt *overal* en *altijd*. Een grasveld, het trottoir, de portieken, de tuin, het park, het plein, het winkelcentrum, een bouwterrein in de buurt, de groenwal, alles kan in dienst staan van (spannend) spel. Geen kind beperkt zich alleen tot de officieel voor hem gereserveerde speelplaatsen. Kinderen zien de hele woonomgeving als speelruimte. In feite gaat het bij speelruimte daarom om de bespeelbaarheid van de woonomgeving als geheel.

Ontwikkeling van het kind

Natuurlijk is spelen, sporten en ontmoeten gewoon leuk, maar daarnaast is het ook van groot belang voor de jeugd. Spelen draagt bij aan een evenwichtige ontwikkeling van het kind. Spelen bevordert namelijk de motorisch-lichamelijke ontwikkeling, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de cognitief-psychische ontwikkeling van het kind.

Buiten spelen is gezond. Kinderen die veel buiten spelen ontwikkelen meer spieren en behendigheid, hebben minder kans op astmatische aandoeningen en tekort aan vitamine D (opbouw botstructuur). Het creëren van speelruimte kan daarom bijdragen aan besparing op latere kosten voor gezondheidszorg, mits het spelen in een veilige omgeving kan plaatsvinden. De ontwikkelingen van de laatste jaren die een duidelijke toename van het (over)gewicht van kinderen laat zien is zorgwekkend. Het minder buiten spelen door kinderen is hierin ook een belangrijke factor.

Buiten spelen heeft positieve effecten op de cognitieve ontwikkeling: spel bevordert probleemoplossend gedrag, logisch denken, taal en betekenisverwerking. En dat heeft weer een meetbaar effect op schoolprestaties. Buiten spelen beïnvloedt de sociale ontwikkeling van het kind en de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Zelfwerkzaamheid wordt groter evenals het goed hanteren van sociale interactie met meer begrip voor culturele verschillen.

Bevordert de leefbaarheid van de buurt

Kinderen leggen snel contacten en bouwen een eigen netwerk op. Daarbij betrekken zij vanzelfsprekend ook hun ouders. Buiten spelen levert daardoor een bijdrage aan het ontstaan van sociale netwerken in een buurt. Bovendien zijn kinderen in een omgeving met voldoende speelgelegenheid minder agressief, wat een positief effect heeft op voorkoming van criminaliteit. Met een goed speelruimtebeleid bespaart een gemeente op kosten voor vandalismebestrijding en herstellen van schade door vernieling.

Economisch belang

De drie meest genoemde kenmerken van een aantrekkelijke woonwijk zijn groen, verkeersveilig en buitenspeelruimte.⁹ Bewoners die naar hun zin wonen, zijn minder geneigd snel te verhuizen. Tegenwoordig kijken huizenkopers dus zeer bewust naar de locatie van hun toekomstige woning. Een investering in groen en openbare recreatievoorzieningen kan gedeeltelijk gefinancierd worden uit de waardevermeerdering van het onroerend goed en de grotere opbrengst van de onroerendzaakbelasting, als gevolg daarvan.

Grotere waardering van bewoners voor hun woonomgeving kan dus leiden tot waardestijging van onroerend goed. En andersom: als kinderen en jongeren niet buiten kunnen spelen omdat het te gevaarlijk of te vol is, trekken gezinnen weg. En dat zijn altijd de gezinnen die het zich financieel kunnen veroorloven. Dan kan een buurt in een neerwaartse spiraal komen. Een locatie waar kinderen en jongeren vrij buiten kunnen spelen, waar zij geen overlast veroorzaken, maar gezelligheid brengen, is daardoor meer in trek.

⁹ Bron: Onderzoek ANWB en VROM (2004).

Schoon, heel en veilig

Verveling en een gebrek aan mogelijkheden om invulling te geven aan bespeelbare buitenruimte, zijn vaak de oorzaak van vervuiling en vandalisme. Ten koste van ergernis en geld. Waar voldoende buitenruimte is voor sport, spel en ontmoeting, voelen kinderen en jongeren zich meer verantwoordelijk voor de ruimte.

2.7 Belang van speelruimtebeleid¹⁰

Als gemeente dragen we zorg voor al onze inwoners, dus ook voor die van de jeugd. Toch staat in vrijwel elke gemeente de speel-, sport- en ontmoetingsruimte onder druk. Het gaat niet alleen om de vierkante meters, het gaat vooral om de kwaliteit.

De gemeente beheert de openbare ruimte en moet daarom ook de regie houden als het gaat om buitenspeelruimte. In paragraaf 1.3 *Probleemanalyse* is aangegeven waar nu tegenaan gelopen wordt. Daarom helpt een goede beleidsmatige onderbouwing van het belang van buitenspeelruimte om tegenwicht te bieden tegen concurrerende belangen.

Nogmaals benadrukken wij dat het gaat om speelruimtebeleid en niet om speelplekken- of speelvoorzieningenbeleid. Het gaat om het plannen, het inrichten en het beheren van alle soorten speelruimte en om de bespeelbaarheid van de openbare ruimte. Het ontwikkelen en vastleggen van speelruimtebeleid strekt zich uit over vele beleidsterreinen. Wij vinden een goede verankering van het beleid daarom van belang om tevens continuïteit te kunnen bereiken.

¹⁰ Nogmaals benadrukken wij dat speelruimtebeleid verder gaat dan alleen spelen, maar dat hiermee ook sporten en ontmoeten door de jeugd wordt bedoeld.

3 Beleidsmatig kader

Speelruimte komt in tal van beleidsterreinen terug, zoals jeugd, onderwijs, sport, recreatie, welzijn, gezondheid, Wmo, beheer en onderhoud, voorzieningenbeleid, etc. We zetten met deze beleidsnota in op een integraal speelruimtebeleid. In dit hoofdstuk worden de meest relevante beleidsmatige kaders (in chronologische volgorde) ten aanzien van speelruimte aangehaald.

3.1 Collegeprogramma 2006-2010 "Rood, Groen en Blauw: Meer in Balans" (2006)

In ons Collegeprogramma 2006-2010 "Rood, Groen en Blauw: Meer in Balans" besteden wij veel aandacht aan de jeugd. Dat doen wij niet voor niets. De gemeente Haarlemmermeer is een goede plaats voor de jeugd om op te groeien. Een speerpunt uit ons collegeprogramma is onder andere het realiseren van voorzieningen voor de jeugd (collegeprogrammapunt 25).

3.2 Uitvoeringsprogramma's Jeugd- en Onderwijsbeleid 2008-2011 (2007)

De visie voor het jeugd- en onderwijsbeleid 2008-2011 is als volgt geformuleerd: *"Kind Centraal!: Kinderen in hun ontwikkeling in de boot houden, en daar waar ze uit de boot dreigen te vallen of er al uitgevallen zijn is onze opdracht hen weer in de boot te krijgen."*

Hierbij zijn de volgende ambities geformuleerd:

- Een bijdrage leveren aan een goede en gezonde ontwikkeling van jeugdigen;
- Stimuleren van zelfredzaamheid en de deelname aan de samenleving door zelfsturing;
- Een aantrekkelijke gemeente zijn voor jeugdigen;
- Voorkomen dat jeugdigen in een situatie van achterstand en/of achterstelling terechtkomen;

- Situaties van achterstand en achterstelling terugdringen / ongedaan maken;
- Overlastgevend gedrag voorkomen, terugdringen / beheersbaar maken.

Een aantal van deze ambities komen ook terug in voorliggende beleidsnota. Met name een aantrekkelijke gemeente zijn voor jeugdigen, een bijdrage leveren aan een goede en gezonde ontwikkeling van jeugdigen, maar ook overlastgevend gedrag voorkomen, terugdringen / beheersbaar maken.

Uitvoeringsprogramma Vrije tijd

Met name het uitvoeringsprogramma Vrije Tijd heeft grote raakvlakken met het speelruimtebeleid. En gevarieerd en uitdagend aanbod aan vrijetijdsvoorzieningen draagt bij aan een goede en gezonde ontwikkeling van jeugd en biedt mogelijkheden hen te stimuleren tot zelfredzaamheid. Het is belangrijk goed inzicht te hebben en te houden in zowel het bestaande aanbod als in de wensen van de jeugd. Door deelname aan zinvolle vrijetijdsbesteding wordt de jeugd gestimuleerd tot het versterken van hun competenties, terwijl tegelijkertijd wordt voorkomen dat verveling leidt tot overlastgevend gedrag. Het is belangrijk om juist in dit domein aandacht te besteden aan specifieke groepen die een groter risico hebben op achterstand, zoals allochtone jeugd of jeugd met een beperking.

De ambitie van dit uitvoeringsprogramma is als volgt geformuleerd: "De ontplooiingskansen voor de jeugd in de vrije tijd zijn optimaal."

De subdoelen hierbij zijn als volgt geformuleerd.

- Jongeren kunnen hun eigen vrije tijd op zinvolle wijze invulling geven;
- Jongeren maken hun wensen en behoeften kenbaar ten aanzien van vrije tijdsbesteding;
- Jongeren zijn meer tevreden over het vrije tijdsaanbod;
- Jongeren kunnen op een veilige en beschermde manier gebruik maken van het vrije tijdsaanbod;
- Jongeren zijn maatschappelijk en politiek betrokken;
- De competenties van jongeren worden versterkt door hun vrije tijd bezigheden;

- Jongeren zijn toleranter over het gebruik van de openbare buitenruimte ten aanzien van het gebruik van andere groepen.

3.3 Meer doen aan Meedoen. Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2008-2011 (2007)

“Meedoen” is het woord dat de Wmo het eenvoudigst uitlegt. Het doel van de Wmo is om alle mensen zo lang mogelijk zelfstandig deel te laten nemen aan de samenleving. De onderwerpen van de Wmo zijn vastgelegd in negen zogenaamde ‘prestatievelden’. In ons gemeentelijke beleidsplan "Meer doen aan Meedoen" is niet de ordening van deze prestatievelden gevolgd. In plaats hiervan is gekozen voor vier thema's die vertrekken vanuit de vraag van de burger, en die bij elkaar genomen de prestatievelden van de Wmo volledig afdekken:

1. Welzijn en sociale samenhang
2. Jeugd
3. Ouderen, chronisch zieken en mensen met een beperking
4. Kwetsbare groepen

De thema's zijn in meerjarenprogramma's uitgewerkt. Voor het thema dat van toepassing is op speelruimtebeleid, namelijk Jeugd, is volledig aangesloten bij de Uitvoeringsprogramma's Jeugd en Onderwijs 2008-2011 (zie paragraaf 3.2).

3.4 Meer doen aan gezondheid. Nota Lokaal Volksgezondheidsbeleid 2009-2012 (2008)

In de nota 'Meer doen aan gezondheid. Nota Lokaal Volksgezondheidsbeleid' hebben wij vier speerpunten benoemd voor ons lokaal volksgezondheidsbeleid 2009-2012, waarvan overgewicht er één is.

Naast goede voeding is voldoende beweging van groot belang voor een goede gezondheid. Overgewicht (en obesitas) is één van de belangrijkste volksgezondheidsproblemen van dit moment. Van de kinderen en jongeren in Haarlemmermeer heeft 14% matig overgewicht en 3% ernstig overgewicht. In 2011 willen we daarom hebben bereikt dat een groter aandeel van de bevolking van

Haarlemmermeer een gezond gewicht heeft dan in 2007, waarvan onder andere het percentage jeugdigen met overgewicht moet dalen.

Overgewicht raakt behalve aan het terrein van gezondheid ook aan veel andere beleidsterreinen, waaronder ook speelruimtebeleid. Kinderen moeten daarom buiten kunnen spelen en sporten. De toegang en afstand tot faciliteiten waar kinderen kunnen spelen, bewegen en sporten is van groot belang voor de hoeveelheid lichamelijke activiteit van kinderen. De hoeveelheid lichamelijke activiteit van kinderen hangt dus samen met de aanwezigheid van sport- en spelfaciliteiten in de directe woonomgeving.

Via het belang voor kinderen van voldoende fysieke activiteit is een verband te leggen tussen buitenspelen en gezondheidsbeleid. In dat licht zien wij buiten spelen - c.q. een beleid voor het realiseren van een spel- en bewegingsactiviteit stimulerende openbare buitenruimte met speelvoorzieningen - als een relevant en effectief instrument ten behoeve van het gemeentelijk gezondheidsbeleid.

In tabel 1 (pagina 17) is de Meetlat van Paas op de problematiek van speelvoorzieningen in openbare ruimte overgenomen uit deze nota.

Gesignaleerd fenomeen	De buitenruimte biedt onvoldoende mogelijkheid en uitdaging voor kinderen om te ravotten en buiten te spelen.
Probleem analyse: echt probleem?	Door de verdichtingbouw en het toegenomen aantal auto's is de "vrije" en veilig beschikbare openbare ruimte afgenomen.
→ probleem:	Kinderen/jongeren bewegen te weinig in georganiseerd en ongeorganiseerd verband.
Probleem beïnvloedbaar door de gemeente?	De gemeente kan door middel van inrichtingsplanning ervoor zorgen dat kinderen meer en makkelijker kunnen buiten spelen.
→ beïnvloedbaar probleem:	<ul style="list-style-type: none"> • de aanleg van speelvoorzieningen in de directe woonomgeving; • zorgen voor een gevarieerde inrichting, aantrekkelijke speeltoestellen en speelprikkels, die uitnodigen tot bewegen; • bij ontwerp, inrichting en onderhoud van de openbare ruimte nagegaan hoe de bespeelbaarheid kan worden verhoogd; • normen voor formele speelruimte (de speelplekken) hanteren om nu en in de toekomst de kwantiteit en kwaliteit te waarborgen; • het stimuleren van de aanleg van speelbossen, avontuurlijke- en natuurspeelplekken (hutten bouwen, boompje klimmen, rennen en ravotten, etc.).
Aanpak efficiënt:	Wanneer er de komende vier jaar meer buitenspeelplaatsen zijn gerealiseerd.
Actie en evaluatie:	Over vier jaar evaluatie.

Tabel 1 De Meetlat van Paas toegepast op de problematiek van speelvoorzieningen in openbare ruimte (uit: Meer doen aan gezondheid. Nota Lokaal Volksgezondheidsbeleid 2009-2012 (2008)).

3.5 Nota Sport in een beweeglijk perspectief 2009-2012 (2009)

In deze nota zijn onze ambities op het gebied van sport en bewegen geformuleerd. De stimulering van deelname aan sport en bewegen blijft immers een belangrijke pijler in ons beleid. Voor de invulling van het sportbeleid hebben wij voor de planperiode tot en met 2012 een keuze gemaakt voor zes programmalijnen, waaronder 'Sport in de Wijk, een basisvoorziening'.

Programmalijn 'Sport in de wijk, een basisvoorziening'¹¹

In woonwijken is er steeds minder ruimte voor spel en sport. De beschikbare dure grond wordt maar heel beperkt ingevuld voor groen/sport- en speelruimte. Voor kinderen en bewoners is een omgeving die uitnodigt tot bewegen of ruimtes in de nabije omgeving waar gesport kan worden een voorwaarde voor een gezonde ontwikkeling via sport- en beweegplezier. Dat betekent dat er binnen alle wijken

voldoende ruimte gecreëerd en bewaard moet worden om te sporten en te spelen. Dat kan door aanleg van trap- en basketbalveldjes, Cruyff- en/of Krajicekcourts, aantrekkelijke en uitdagende speelplekken en -toestellen en aandacht voor groen. De programmalijnen worden uitgewerkt in uitvoeringsplannen. In 2009 starten wij onder andere met de programmalijn 'Sport in de wijk, een basisvoorziening'.

In de sportnota is een overzicht van de voorgenomen beleidsmaatregelen, een indicatie van benodigde middelen en de planning voor de komende jaren zichtbaar gemaakt. Het speelruimtebeleid zien wij als invulling van de beleidsmaatregel "Toepassen van principe van terugplaatsing sportvoorziening in de wijk. Aanleg Cruyffcourts, trapveldjes, basketbalcourts, Krajicekvelden, etc.", zoals die is opgenomen in de sportnota.

¹¹ Uit: nota "Sport in een beweeglijk perspectief" (2009).

3.6 Visie op jongerenvoorzieningen (verwacht tweede kwartaal 2009)

Op dit moment werken wij aan een beleidsvisie op jongerenvoorzieningen, waardoor zicht ontstaat op de behoefte en de daaruit voortvloeiende vraag. Hiermee is het mogelijk een voorzieningenniveau te realiseren dat minder aanbod gestuurd is en beter aansluit op ontwikkelingen en de vraag vanuit de samenleving. De visie op jongerenvoorzieningen is tweeledig. Enerzijds worden kaders en randvoorwaarden geformuleerd voor de planning van jongerenvoorzieningen. Anderzijds wordt een 'vlekkenplan' gemaakt, bestaande uit een 0-meting van de huidige situatie en een 0-meting van de gewenste situatie. Op basis van demografische gegevens zijn kwantitatieve normen bepaald voor het aantal jongerenvoorzieningen (zowel binnen als buiten). Uiteraard zijn kwantitatieve normen richtlijnen of uitgangspunt en zullen zij door middel van een kwalitatieve toets ingevuld worden. De lokale behoefte speelt hierin een belangrijke rol. De voorlopige conclusie van het visierapport is dat we qua fysieke binnenvoorzieningen goed op orde zijn, maar dat het ontbreekt aan voldoende ontmoetingsvoorzieningen voor de jeugd van 12 t/m 23 jaar in de buitenruimte. Het strekt de aanbeveling om 22 ontmoetingsplekken in de gemeente te realiseren. Vooral Overbos, Floriande en Nieuw-Vennep kampen met een groot tekort. Deze conclusie sluit aan bij het gehouden speelruimteonderzoek (zie 'Variantennotie. Varianten op de analyse uit het speelruimteonderzoek").

3.7 Voorzieningsvisie en voorzieningenmodel (verwacht derde kwartaal 2009)

De voorzieningsvisie biedt handvaten voor het betrekken van voorzieningen in het beginstadium van (her)ontwikkeling van een gebied/wijk, rekeninghoudend met sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen op de langere termijn. De visie gaat ook over de rol die de gemeente heeft bij het realiseren van voorzieningen. Het voorzieningenmodel is meer een rekenmodel op basis van landelijke normen, demografische prognoses en specifieke lokale eigenschappen. Speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen zullen hier ook in worden meegenomen op basis van voorliggend beleid. In het derde kwartaal zullen wij hierover een besluit nemen.

4 Visie op spelen, sporten en ontmoeten

In de gemeente Haarlemmermeer willen we dat onze kinderen en jongeren voldoende ruimte hebben om te spelen, te sporten en elkaar te ontmoeten. Het plannen, realiseren en beheren van speel-, sport en ontmoetingsvoorzieningen voor de jeugd is echter geen willekeurig proces. We willen daar een structurele aanpak op toepassen. En ook het plannen, inrichten en beheren van de openbare ruimte, zodanig dat er kwalitatief en kwantitatief voldoende buitenspeelruimte is, kan niet zonder een visie op speelruimte. In dit hoofdstuk staat daarom onze visie op spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte centraal.

4.1 Gemeentelijke visie op spelen, sporten en ontmoeten

1. Wij onderkennen het recht van onze jeugd op speel-, sport en ontmoetingsruimte.

Het verdrag inzake de Rechten van het Kind, dat werd aangenomen door de Verenigde Naties op 20 november 1989 omvat alle kinderrechten, geldt wereldwijd en heeft de kracht van een wet in Nederland. Het verdrag is eigenlijk een contract tussen de overheden en hun minderjarige bevolking. Het is de plicht van elke overheid om daarmee rekening te houden.¹²

¹² Lid 1 van Artikel 31 verdrag Rechten van het Kind:

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

2. Wij onderkennen het belang van speel-, sport- en ontmoetingsruimte voor onze jeugd.

Spelen, sporten en ontmoeten is natuurlijk gewoon leuk voor de jeugd, maar is daarnaast van grote betekenis voor hun lichamelijke, geestelijke en sociale ontwikkeling. De aanwezigheid van geschikte voorzieningen in de woonomgeving is dan ook van wezenlijk belang.

3. Wij stimuleren zowel het formele als het informele spelen, sporten en ontmoeten.

Formele en informele speel-, sport- en ontmoetingsruimte zijn niet los van elkaar te zien, maar vullen elkaar aan. Beide vormen van zijn belangrijk voor de jeugd.

4. Wij bieden de jeugd van alle leeftijden een goed toegankelijk en gevarieerd aanbod van speel-, sport- en ontmoetingsruimte.

Speel-, sport- ontmoetingsruimte moet goed en veilig bereikbaar zijn en biedt de jeugd de gelegenheid, om zoveel en zo gevarieerd als ze willen, buiten te spelen, te sporten en elkaar te ontmoeten.

5. Wij zorgen voor een goede spreiding van speel-, sport- en ontmoetingsruimte op blok-, buurt- en wijkniveau en tevens voor een eerlijke en evenredige verdeling over de gehele gemeente.

Speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen moeten goed verspreid liggen op blok-, buurt- en wijkniveau. Daarnaast moeten de voorzieningen gemeentebreed evenredig en eerlijk zijn verdeeld over de wijken en kernen in Haarlemmeer gerelateerd aan de buurtopbouw, de hoeveelheid informele speelruimte, het aantal kinderen, tieners en jongeren, hun leeftijd en demografische ontwikkelingen in de wijken en kernen.

5 Speelruimtebeleid 2009-2013

Investeren in speel-, sport- en ontmoetingsruimte is investeren in de jeugd. De gemeente Haarlemmermeer is een kinderrijke gemeente. We willen dat kinderen, tieners en jongeren zich thuis voelen in onze gemeente en dat zij leuk en veilig buiten kunnen spelen, sporten en elkaar kunnen ontmoeten. In dit hoofdstuk beschrijven we ons beleid voor de komende vijf jaar.

Wij vinden het noodzakelijk dat er een verdere bewustwording komt van het belang speelruimte integraal te benaderen. Met onderstaande beleiduitgangspunten kunnen we ervoor zorgen dat het openbaar speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningsniveau voldoende vormgegeven blijft worden.

5.1 De informele speelruimte

De informele speelruimte in een wijk of kern laat zich niet gemakkelijk kwantificeren. De hoeveelheid informele speelruimte wordt in ieder geval bepaald door de opbouw van de wijk en de bebouwingsdichtheid in relatie tot het aantal kinderen.

De hoeveelheid, structuur en samenstelling van het openbaar groen, het water en de wegen bepalen de bespeelbaarheid. Is er veel groen en water en zijn er 30-kilometerwegen met stoepen en doodlopende straten, zijn deze toegankelijk en nodigen ze uit tot medegebruik, dan is er veel informele speelruimte. Is er weinig groen en water, zijn de wegen druk en is het moeilijk om ze over te steken of erlangs te spelen, dan is er minder informele speelruimte. Uiteraard spelen zaken als het aantal kinderen, tieners en jongeren, het veiligheidsgevoel en de kwaliteit van de informele ruimte een belangrijke rol in de kwantificering van de informele ruimte. Ook heeft elke leeftijdscategorie zijn eigen eisen en wensen met betrekking tot de informele speelruimte.

Door het toepassen van richtlijnen voor de informele speelruimte wordt invulling gegeven aan een eerlijke en evenredige verdeling van informele speelruimte over de leeftijdsgroepen en de wijken en kernen in Haarlemmermeer.

In tabel 2 (pagina 21) zijn de richtlijnen voor informele ruimte samengevat. Uit de tabel valt af te lezen dat voor de *leeftijdsgroep 0 t/m 5 jaar* het belangrijk is dat de informele speelruimte direct grenst aan de woning, zoals stoepen, pleintjes en grasveldjes. De *leeftijdsgroep 6 t/m 11 jaar* mag wat verder van huis, waar ze te voet of op de fiets relatief veilig kunnen komen. Voor deze leeftijdsgroep zijn balspellen belangrijk, dus een grasveld of verharding is een 'must'. Daarnaast moet er voldoende (ruig) groen zijn waar ze kunnen ravotten, hutten kunnen bouwen of zich kunnen verstoppen. Voor de *leeftijdsgroep 12 t/m 18(-23) jaar* is ontmoeten heel belangrijk. Dit gebeurt voor een groot deel in de openbare ruimte. Door te zorgen voor variatie in en voldoende ontmoetingsplekken kan er gestuurd worden op de ontmoetingsplekken die de jongeren kiezen.

Beleiduitgangspunt 1: Wij hanteren landelijk getoetste richtlijnen voor de kwaliteit en kwantiteit van de informele speelruimte, zoals geformuleerd in tabel 2, zodat deze gewaarborgd en verbeterd wordt.

5.2 Vormgeving informele speelruimte

De gemeente Haarlemmermeer is een diverse gemeente: 26 wijken en kernen die verspreid liggen over een gebied van 18.500 hectare: verstedelijkt gebied tegenover platteland. De wijze waarop een wijk of kern is opgebouwd bepaalt hoeveel ruimte er is om te spelen.

Voor spelen is allereerst de factor "ruimte" van belang, gevolgd door de factor "inrichting". Het is van belang om te blijven nagaan in hoeverre de openbare ruimte, met haar specifieke kenmerken, geschikt is om te spelen voor de verschillende leeftijdscategorieën. Bij het nemen van een maatregel in de openbare ruimte is het verstandig de invloed hiervan op de bespeelbaarheid in ogenschouw te nemen.

	LEEFTIJDSCATEGORIE		
	Peuters en kleuters (0 t/m 5 jaar)	Basisschooljeugd (6 t/m 11 jaar)	Jongeren (12 t/m 18-23 jaar)
Richtlijnen			
<i>Oppervlakte (minimaal)</i>	20 m ² per kind	20 m ² per 6 t/m 11-jarige; 10 m ² voor spelen op straat en 10 m ² voor spelen in het groen.	1 ontmoetingsplek per 15 jongeren (ca. 15 m ² met ontmoetingsaanleiding).
<i>Ligging</i>	Aaneengesloten ruimte direct grenzend aan woning.	Binnen/rand wijk, eind van de straat, veldje bij de flats, pleintje achter huizen, overzichtelijk bereikbaar.	In eigen sociale omgeving/wijk, op hoek van de straat, pleintje; beschut min of meer in het zicht.
<i>Geschikt voor</i>	Leren fietsen en skaten, rommelen, fantasiospel, stoep krijten, in zon/schaduw zitten.	In groepjes; verstopperkje, speurtocht door wijk, touwspringen, balletje trappen, kastanjes zoeken, hut bouwen.	Elkaar ontmoeten, zitten kletsen, showen, competitie, kijken naar voorbijgangers; balletje hooghouden, brommer en fiets.
Minimale eisen			
<i>Verkeer</i>	Doodlopend, ontsluiting voor maximaal 15 tot 20 woningen. Niet bij fietsdoorgang.	Maximaal 30 km en maximaal 12 auto's per uur; geen constante stroom van brommers en fietsers.	Moet bereikbaar zijn met fiets, brommer en scooter.
<i>Overlast</i>	n.v.t.	Niet direct bij muur of raam van woning/gebouw.	Niet direct voor de deur van woningen.
<i>Schoon</i>	Gras of verharding; geen hondenpoep, afval, prikkende of giftige struiken.	Gras of verharding; geen hondenpoep, afval, prikkende of giftige struiken.	Minder van belang, wel schone kleren kunnen houden.
<i>Ruimte</i>	Geborgen, maar niet benauwd (voornamelijk stoepen en hofjes).	Grotere ruimten voor spelvormen en verkeersluwe wijk en voor bereikbaarheid.	Overzichtelijk met zitaanleiding.
Potentieel geschikte ruimten			
<i>Tuin/erf</i>	Ja.	Indien groot en uitdagend genoeg.	Nee.
<i>Grasveld/gazon</i>	Mits droog en schoon.	Mits er geen hondenpoep aanwezig is.	Geschikt, mits er een pad naar toe aanwezig is.
<i>Bosjes/ruigten</i>	Niet aantrekkelijk.	Ideaal om te verstoppen en hutten in te bouwen.	Mits er een open kant naar de weg of een plein is.
<i>Stoep/hofje</i>	Mits groot genoeg.	Voor (veilige) verplaatsing van belang.	Afhankelijk van de situatie.
<i>Plein/parkeerplaats</i>	Geschikt als er een apart rustig hoekje is.	Mits overzichtelijk en weinig rijdende en parkerende auto's.	Mits er een auto kan passeren zonder dat de jongeren zich hoeven te verplaatsen.
<i>Sloten/poelen</i>	Nee.	Zeer aantrekkelijk.	n.v.t.
<i>Vijvers/meren</i>	Nee.	Aantrekkelijk voor vissen, varen, schaatsen.	Zwemwater, vissen, schaatsen.
<i>Winkelcentrum</i>	Nee.	Eventueel.	Ja.

Tabel 2 Richtlijnen informele speelruimte (bron: OBB Ingenieursbureau)

In onderstaande geven wij een toelichting op de factoren die de bespeelbaarheid van de straten en groenvoorzieningen (inclusief water en braakliggende terreinen) beïnvloeden.

5.2.1 Spelen op straat

De toename van de automobilititeit zorgt ervoor dat zowel het rijdend verkeer als de geparkeerde auto's een groot beslag leggen op de (bespeelbare) ruimte. In de Lemon Leefbaarheidsmonitor Haarlemmermeer (2007) hebben bewoners aangegeven veel hinder te ondervinden van verkeersoverlast.

Niet alleen de snelheid waarmee verkeer door de straat rijdt heeft invloed op de mogelijkheid om op straat te spelen. Minstens zo belangrijk is de frequentie waarmee het spel gestoord wordt door passerende en geparkeerde auto's. Daarom is het voor de speelruimte niet altijd voldoende om verkeersremmende maatregelen te nemen. Doodlopende of verkeersluwe straten zijn van groot belang voor de jeugd.

De aantrekkelijkheid van het spelen op straat kan op eenvoudige wijze worden vergroot. Zo kunnen verkeerstechnische elementen door ze net iets aan te passen of anders te plaatsen een speelfunctie krijgen. Het maakt bijvoorbeeld niet uit welke soort verharding wordt toegepast. In plaats van standaardtegels (grijs, 30 cm x 30 cm) kan gedacht worden deze af te wisselen met gekleurde tegels zodat er vakken of patronen ontstaan.

Daarnaast kan er veel speelruimte ontsloten worden door onnodige verkeersstromen te voorkomen, veilige oversteekpunten te creëren, meer centraal te parkeren en hofjes toe te passen in nieuwbouwsituaties en bij herinrichting ook in bestaande situaties.

Wij willen straatspel stimuleren door de wijze van verkeersafwikkeling (oversteken, routing, doodlopende straten, eenrichtingsverkeer) en de inrichting (stoepbreedte, wijze van parkeren, pleintjes) kindvriendelijk te maken. Tevens door het toepassen

van speelprykkels (gekleurde verharding, betonpalen, poefs, pleinplakkers) en het stimuleren van georganiseerd spelen (autoloze dagen, straatspeeldagen). Dit alles uiteraard alleen als de verkeersveiligheid het toelaat. Bij het actualiseren van ons gemeentelijk verkeer- en vervoersplan zullen wij hier aandacht aan besteden.

5.2.2 Spelen in het groen

Groenvoorzieningen zijn al van oudsher een belangrijk onderdeel van de woonomgeving. De jeugd is voor het spelen doorgaans aangewezen op dit groen.

Een aantrekkelijke speelruimte kan ontstaan door:

- het aanleggen van verborgen hoekjes door het slingeren van hagen, planten van boomgroepen, zetten van groenblijvers, opwerpen van walletjes, etc.
- het ondoorzichtiger en daarmee verrassender maken van de openbare ruimte door ruimhartige toepassing van groenblijvers, hoogteverschillen, hagen, etc.
- het afschermen van speelplekken van de directe omgeving door hagen, wallen etc., waarbij eventuele banken van rugdekking worden voorzien.
- het aanleggen en beheren van plukweiden, waar vrijuit bloemen geplukt mogen worden;
- waar mogelijk in een bosstuk geen onderhoud te plegen, om een plek te maken waar zo natuurlijk mogelijk kan worden gespeeld: hutten bouwen, takken slepen, vuurtje stoken, etc. (zie ook hoofdstuk 7 *Speelplekken nieuwe stijl*).

Bij het actualiseren van ons gemeentelijk groenbeleidsplan zullen wij aandacht besteden aan speelgroen.

Spelen in het groen kan gestimuleerd worden door de nevenfunctie spelen in grote lijnen vast te leggen (met bijvoorbeeld categorieën als speelveldgroen, trapveldgroen, struingroen, natuurbelevingsgroen), hondenpoep te beperken en door speelprykkels aan te brengen (keien, boomstammen, wilgwam, groenblijvers, uitsparingen, hoogteverschillen). Zo kan aan bewoners duidelijk worden gemaakt

dat overal en altijd wordt gespeeld en dat bij klachten het belang wordt afgewogen tussen de benodigde speelruimte en de andere functies van het groen.

5.2.3 Speelprikkels

Speelprikkels hebben een belangrijke rol bij de vormgeving van de informele speelruimte. De prikkels geven aan dat er gespeeld kan en mag worden, stimuleren dat er gespeeld wordt en vergroten de bespeelbaarheid van de openbare ruimte.

Voorbeelden van speelprikkels in het groen zijn: vruchtdragende bomen en struiken, boomstammen, keien, palen, snoeihout/takken, klimboom, boomhut, groenblijvende struiken, heuveltjes in het gras, onkruid/bloemen en uitsparingen in de beplanting.

Voorbeelden van speelprikkels in de verharding zijn: stoepranden, biggenruggen, poefs, anti-parkeerpalen, lichtmasten, stoeptegels (hinkelen, krijten), bloembakranden, glad asfalt voor skaten, knikkertegels, hinkelvakken, gekleurde verharding.

Beleiduitgangspunt 2: Bij ontwerp, inrichting en onderhoud van de openbare ruimte (groen en wegen) gaan wij door middel van een 'speeltoets' na hoe de bespeelbaarheid vergroot kan worden.

5.2.4 Spelen bij, op en met water

Water daagt de jeugd uit tot spel: het bouwen van vloten en bruggen, elkaar natspatten, bootjes laten varen, het uitgooien van een hengeltje of elkaar ontmoeten langs de waterkant.

Sommige volwassenen hebben hun bedenkingen bij waterspel; ze voorzien vieze en natte kleren en zien veel risico's zoals vervuild water, verkoudheid of verdrinking. Toch zou het jammer zijn als deze bezwaren het spelen met water

onmogelijk zouden maken. Door een juiste inrichting en een passend beheer van al dan niet formele waterspeelplekken zijn de risico's te voorkomen of te beperken.

Vooraf het talud, de diepte, de waterkwaliteit en de overzichtelijkheid van water zijn veiligheidsaspecten waarmee rekening moet en kan worden gehouden. Een voorbeeld van een geschikte inrichting is een zeer flauw talud met ondiep water langs de kant en zonder beplanting of riet. Vaak maakt een steiger of ander vlak deel direct langs het water het spelen gemakkelijker en veiliger. Hekwerken langs het water kunnen ook een schijnveiligheid geven; na jaren blijken er vaak openingen in de hekken te ontstaan, kinderen gebruiken de hekken als speelprikkels en hekken belemmeren hulpverleners.

5.2.5 Spelen op braakliggende terreinen

Soms liggen terreinen braak in afwachting van nieuwbouw of omdat een plek op dat moment geen invulling heeft. Meestal verruigen deze terreinen en bieden zij veel avontuurlijke speelruimte voor hutten bouwen, graven, (fiets)crossen, etcetera.

Als het mogelijk is, zou op dergelijke terreinen spelen moeten worden gedoogd. Daartoe zal per situatie nagegaan moeten worden of het terrein in eigendom is van de gemeente en op welke wijze dit mogelijk en veilig is. Hierbij kan gedacht worden aan het verwijderen van gevaarlijke elementen van het terrein en een periodieke controle van het terrein door bijvoorbeeld een toezichthouder.

Beleiduitgangspunt 3: Waar het mogelijk en veilig is bevorderen we het gebruik van braakliggende terreinen van de gemeente, omdat het een tijdelijke verrijking is van de speelmogelijkheden.

5.3 De formele speelruimte

De hoeveelheid formele speelruimte laat zich gemakkelijker kwantificeren dan informele speelruimte. De laatste jaren is er door verschillende organisaties die betrokken zijn bij speelruimte intensief samengewerkt om te komen tot het opstellen van richtlijnen voor de aanleg en het onderhoud van speelvoorzieningen. Vooral het uitgeven van het "Handboek Veiligheid van Speelgelegenheden" (2003) heeft bijgedragen aan het tot stand komen van landelijk aanvaarde normen en richtlijnen. Dit handboek heeft onder andere geleid tot het vastleggen van de afstand die de doelgroep tot een speelvoorziening kan afleggen en de wenselijke oppervlakte van een speelvoorziening.

In tabel 3 (pagina 25) zijn de belangrijkste normen weergegeven. Hierin zijn normen opgenomen die betrekking hebben op relatie leeftijd, spelbereik en verzorgingsgebied, het aantal peuters en kleuters, basisschooljeugd en jongeren per speel-, sport- en ontmoetingsplek, de inrichting van een speel-, sport- en ontmoetingsplek gerelateerd aan de leeftijdscategorie.

De oppervlakten voor de speel-, sport- en ontmoetingsplekken zoals in tabel 3 genoemd, betreffen de oppervlakte van het speelterrein zelf. Daarnaast moet er nog ruimte zijn voor paden er naar toe, de omliggende beplanting, de toegangen en de omgeving.

Door het toepassen van deze normen willen wij invulling geven aan een eerlijke en evenredige verdeling van speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen over de drie leeftijdsgroepen en de wijken en kernen in Haarlemmermeer.

Beleiduitgangspunt 4: Wij hanteren landelijk getoetste normen voor de kwaliteit en kwantiteit van de formele speelruimte, zoals geformuleerd in tabel 3, zodat deze gewaarborgd en verbeterd wordt.

5.4 Vormgeving formele speelruimte

Bij het ontwerpen en aanleggen van speelvoorzieningen zijn een aantal punten van belang.

- herkenbaarheid¹³ en herbergzaamheid¹⁴;
- aansluiting op spelgedrag en ontwikkelingsniveau van de leeftijdsgroep;
- variatie en differentiatie;
- betrokkenheid en participatie van gebruikers en eventueel omwonenden;
- esthetische kwaliteit¹⁵;
- veiligheidseisen.

Het is tevens belangrijk dat bij ontwerp en aanleg van een speelplek gekeken wordt naar de rest van de buurt: welke speelplekken zijn er al, waar liggen die en voor welke leeftijdscategorie zijn die bedoeld.

5.4.1 Combineren van leeftijdsgroepen

Het combineren van leeftijdsgroepen op één plek is zowel voor sociale als lichamelijke ontwikkeling aan te raden. Een speelplek kan immers functioneren als ontmoetingsplek voor jong en oud uit de hele wijk. Bovendien zijn de kosten om één centrale plek te onderhouden lager dan wanneer we drie aparte plekken moeten onderhouden.

Maar, het combineren van leeftijdscategorieën kan alleen gerealiseerd worden wanneer er voldoende ruimte is. Daarnaast is het van belang dat er binnen deze ruimte een zonering aangebracht wordt, met in elke zone voor de verschillende leeftijdscategorieën de voorzieningen. Op deze wijze zullen de verschillende leeftijdsgroepen hun eigen plek en uitdagingen hebben.

¹³ Hoe kleiner het kind, hoe meer behoefte het heeft aan een herkenbare omgeving.

¹⁴ Herbergzaamheid duidt op de voorwaarde dat kinderen zich veilig en beschermd moeten kunnen voelen op de plekken waar ze spelen.

¹⁵ Dit stelt eisen aan de uiterlijke ontwerp kwaliteit van de toestellen c.a.

	LEEFTIJDSCATEGORIE		
	Peuters en kleuters (0 t/m 5 jaar)	Basisschooljeugd (6 t/m 11 jaar)	Jongeren (12 t/m 18-23 jaar)
1. Relatie leeftijd, spelbereik en verzorgingsgebied			
<i>Afstand tot woning</i>	100 meter	300 tot 400 meter	> 1.000 meter
<i>Niveau</i>	Straat/blok	Buurt	Wijk/stad
<i>Minuten lopen</i>	2 minuten	5 minuten	15 minuten
<i>Verzorgingsgebied</i>	3 hectare	50 hectare	300 hectare
2. Aantal per speelplek			
<i>Aantal woonachtig binnen actieradius</i>	15 tot 30 ¹⁶	55 tot 70	85 tot 100
3. Inrichting speelplek			
<i>Oppervlakte¹⁷</i>	100 tot 500 m ²	500 tot 2.000 m ²	1.000 tot 6.400 m ² ¹⁸
<i>Voorzieningen</i>	3 toestellen, 3 speelprikkels, bank, afvalbak.	3 toestellen, 4 speelprikkels, bank, afvalbak.	4 toestellen, 4 speelprikkels, bank, afvalbak, eventueel verlichting (bij een ontmoetingsplek).
<i>Voorbeeld voorzieningen</i>	Glijbaan; Schommel; Speelhuisje; Wip(veer).	Trapveld; Combinatietoestel; Klimtoestel; Schommel; Kabelbaan; Duikelrek.	Trapveld; Skateveld; Basketbalveld; Zit-aanleidingen; Ontmoetingsplek met overkapping.
<i>Voorbeeld speelprikkels en zitaanleidingen</i>	Betonpoefs; Betonbielzen; Verschillende bodemmaterialen; Hoogteverschillen; Bankjes.	Betonpoefs; Paaltjes; Hoogteverschillen; Bosjes (verstoppes); Zand en water.	Betonpoefs; Banken; Muurtjes; Pad of plein van (glad) asfalt.
<i>Stimulatie en begeleiding ontwikkeling</i>	Veel variatie; Veel fantasie; Grove motoriek.	Groepsbesef; Toename creativiteit; Grotere doelgerichtheid.	Informeel ontmoeting; Zoekt bevestiging; Sportieve krachtmeting.

Tabel 3 Normen formele speelruimte (bron: OBB Ingenieursbureau).

¹⁶ Bij minder dan 15 kinderen kan een speelplek worden opgeheven en bij meer dan 30 kinderen kan een extra speelplek worden overwogen of een extra grote worden aangelegd, (idem bij 6 t/m 11 jaar en 12 t/m 18 jaar).

¹⁷ De oppervlakten voor de plekken zoals in de tabel genoemd betreffen de oppervlakten van het speel-, sport- of ontmoetingsterrein zelf. Daarnaast moet er nog ruimte zijn voor paden er naar toe, de omliggende beplanting, de toegangen en de omgeving.

¹⁸ Deze oppervlakten gelden met name voor sportterreinen, zoals trap- en basketbalveldjes of een skateplek. Voor een ontmoetingsplek met overkapping is uiteraard veel minder ruimte nodig.

Voldoende ruimte, duidelijke zonering en uitdagende voorzieningen per leeftijdsgroep maken een gezamenlijke speelplek tot een succes. Een nadeel van het combineren van leeftijdsgroepen kan zijn dat jonge kinderen zich soms geïntimideerd voelen door de oudere kinderen of jongeren en daardoor niet op de plek (durven) spelen.

Beleiduitgangspunt 5: Wanneer op een speelplek voldoende ruimte is voor diverse toestellen voor de diverse leeftijdscategorieën en wanneer er een goede zonering mogelijk is, zullen wij leeftijdsgroepen op één plek combineren.

Voor tieners en jongeren geldt overigens dat zij veelal behoefte hebben aan hun eigen plek. Daarom zijn voor jongeren veel decentrale (klets)plekjes beter, dan één grote JOP voor alle jongeren uit de hele wijk. Wanneer een ontmoetingsplek bij een spel- of sportgelegenheid wordt gesitueerd dient van te voren een goede risicoanalyse te worden gemaakt.

5.4.2 Integratie van de doelgroep met beperkingen

In tegenstelling tot openbare gebouwen is er geen wettelijke verplichting om speelvoorzieningen toegankelijk te maken voor kinderen met een beperking. Daar is wat voor te zeggen natuurlijk. Openbare gebouwen gaan soms wel honderden jaren mee en worden bezocht en gebruikt door alle burgers in alle leeftijdscategorieën. Speel terreinen en met name de speeltoestellen hebben een gemiddelde levensduur van tien jaar.

Verspreid over de gemeente Haarlemmermeer wonen ook kinderen die in meer of mindere mate een beperking hebben. Vraag is: moeten we bij een openbare speelvoorziening rekening houden met kinderen met een functiebeperking? Ja, wij vinden het belangrijk dat ook kinderen met een beperking samen met anderen kunnen spelen. Maar, dit betekent niet dat iedere speelplek en ieder speeltoestel voor alle vormen van beperking geschikt moeten zijn, maar wel dat we nadenken over hoe een speelplek voor een brede doelgroep geschikt kan zijn.

Bovendien blijft een dergelijke situatie maatwerk. Alleen als er in het directe woon- en leefgebied van de speelplek kinderen met een functiebeperking wonen, is het raadzaam te onderzoeken welke maatregelen er nodig zijn om deze kinderen een voor hen optimaal speelklimaat te bezorgen. Dit betekent aanpassing van de toegankelijkheid en bespeelbaarheid op maat (leeftijds- en functiegerichte aanpassingen). Een goede communicatie met de ouders kan de basis vormen voor een prima samenspel van de buurtkinderen met en zonder handicap.

Beleiduitgangspunt 6: Wij vinden dat ook kinderen met een beperking (samen met anderen) moeten kunnen spelen. Dit blijft echter maatwerk en zal per situatie nader worden bekeken.

5.5 De relatie tussen informele en formele speelruimte

Als de jeugd wil spelen, kan zij in een gevarieerde omgeving met gras, struiken, bomen, pleinen, stoepen en water vrijwel alle vormen van spel uitoefenen. Als er een klimboom staat, is een klimtoestel niet nodig. Speeltoestellen kunnen dan ook gezien worden als een vervanging van de mogelijkheden die van nature aanwezig zijn. Men ziet dan ook vaak dat de noodzaak van speelplekken toeneemt naarmate de fysieke ruimte om te spelen afneemt.

Uiteraard zal gestreefd moeten worden naar zoveel mogelijk informele speelruimte. Het zou ideaal zijn als iedereen voldoende natuurlijke informele ruimte in zijn omgeving heeft om te spelen zonder dat hiervoor speciale voorzieningen aangebracht hoeven te worden. De praktijk is echter dat dit op veel plaatsen niet het geval is. De ruimte om te spelen binnen het bebouwde gebied neemt steeds verder af; het (auto)verkeer, de verdichting van de woningen, voorzieningen voor volwassenen, hondenpoep en onveiligheid door criminaliteit en vandalisme (sociale veiligheid) leggen een steeds groter beslag op de beschikbare openbare speelruimte. Dit terwijl we een enorm kinderrijke gemeente zijn. De tabellen met richtlijnen en normen voor informele en formele speelruimte (zie pagina 21 en 25) zijn dusdanig opgesteld dat zowel de hier gestelde hoeveelheid informele als

formele ruimte in een wijk aanwezig dient te zijn voor een evenwichtig aanbod aan basisvoorzieningen.

Bij het toepassen van de richtlijnen en normen bepaalt de omvang van de aanwezige doelgroep binnen de actieradius, plus de hoeveelheid informele speelruimte of er een formele speelplek noodzakelijk is. Is er zeer veel informele speelruimte dan zal het dus niet nodig zijn om speelplekken aan te bieden. Speelruimte blijft echter maatwerk per wijk!

Beleiduitgangspunt 7: Het aanleggen van een nieuwe speelplek wordt aan de hand van de volgende zes vragen bepaald (in willekeurige volgorde):

1. is er voldoende informele speelruimte in de buurt?
2. kan de informele speelruimte worden verbeterd, zodat deze voldoende is?
3. hoe zijn de formele speelmogelijkheden in de buurt?
4. wonen er voldoende kinderen binnen de actieradius van de plek om een nieuwe plek aan te leggen?
5. hoe zijn de huidige en toekomstige demografische gegevens?
6. wat zijn de financiële consequenties?

5.6 Veiligheid en verantwoordelijkheden

5.6.1 Veiligheid

Kinderen en hun ouders moeten er van uit kunnen gaan dat de speciaal tot spelen aangebrachte speelvoorzieningen veilig zijn. Daarmee wordt overigens niet bedoeld dat alle risico's vermeden kunnen worden. De risico's dienen echter beheersbaar en herkenbaar te zijn voor kinderen. Risico's zijn nooit volledig uit te sluiten en tevens zijn ze een wezenlijk onderdeel van het spelen en horen ze bij het leerproces en de ontwikkeling. Als de kinderen van jongs af aan niet leren 'vallen' van lage hoogtes, omdat dit door de ouders/ verzorgers steeds wordt vermeden, is de kans op letsel op dat moment en op latere leeftijd bij toch een val groter. Het kind weet namelijk niet hoe zich op te vangen en valt waarschijnlijk van een grotere hoogte omdat de toestellen voor oudere kinderen hoger zijn.

In paragraaf 6.1 wordt verder ingegaan op de landelijke wet- en regelgeving omtrent veiligheid en aansprakelijkheid.

5.6.2 Verantwoordelijkheden

Niet alleen de gemeente heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen. Ook kinderen, jongeren, ouders en omwonenden hebben een rol.

Bewoners zijn als ouders/verzorgers of omwonenden betrokken bij speel-, sport- en ontmoetingsruimte. De belangrijkste taak van deze mensen is het toestaan van het spelen, sporten en ontmoeten door kinderen en jongeren in de openbare ruimte.

Daarnaast verwachten wij dat onze burgers speel-, sport- en ontmoetingsplekken niet bevuilden en wanneer ze ernstige gebreken en gevaren zien, dit melden aan de gemeente. Verdere verantwoordelijkheid van de ouders/verzorgers ligt bij de opvoeding van de kinderen over onderwerpen als oneigenlijk gebruik en vandalisme. Verder zal een ouder/verzorger logisch moeten nadenken. Als een kind van drie zelf niet op een toestel kan komen, omdat het gemaakt is voor een kind van zes jaar of ouder, dan moet de ouder het kind er niet op tillen. Het risico op een ongeval is dan vele malen groter. Het toestel is immers niet gemaakt (en gecertificeerd) voor een kind van drie jaar. Kinderen tot vier jaar behoren daarom onder begeleiding van een ouder/verzorger op een speelplek te spelen.

5.7 Variatie in aanbod

De laatste jaren is landelijk in het aanbod aan speelvoorzieningen een aanzienlijke vervlakking opgetreden. Het aspect veiligheid en de hiermee samenhangende keuringen zijn hier debet aan.

Om een evenwichtig aanbod in de verschillende speelfuncties te hebben is het belangrijk ervoor te zorgen dat er voldoende speelmogelijkheden zijn. Dit kan door veel te variëren in de inrichting van de speelplek met hoogteverschillen, materialen,

toestellen en speelprikkels. Deze variatie zorgt er tevens voor dat er altijd voldoende uitdaging is op de speelplek voor de kinderen om er weer terug te komen. De variatie op de speelplek kan een aanvulling zijn op de al geboden speelfuncties in de openbare ruimte, zoals het bouwen van hutten in het bos.

Beleiduitgangspunt 8: Wij zorgen bij herinrichtingen van speelplekken voor een meer gevarieerde inrichting van de (in)formele speelruimte. Dat wil zeggen met toestellen en speelprikkels die zoveel mogelijk speltypen (bewegingsspel, constructiespel, rollenspel, regel- en wedstrijdspel en ontmoeting of rust) stimuleren (zie ook paragraaf 2.4).

5.8 Nieuwbouwwijken

5.8.1 Duurzame speel-, sport- en ontmoetingsruimte

Meestal wonen in nieuwe wijken veel kleine kinderen en neemt dit aantal in de loop der jaren af. De speelplekken voor deze leeftijdsgroep (0 t/m 5 jaar) willen wij dan ook om de vijf jaar evalueren op kinderaantal.¹⁹ In veel wijken vindt na circa 25 jaar wel weer een 'verjonging' plaats, maar de zeer hoge kinderaantallen per wijk komen dan meestal niet meer voor. Zelden wonen er in een wijk die ouder is dan twintig jaar meer dan 25 kinderen binnen een actieradius van een speelplek.

Concreet betekent dit dat in een nieuwbouwwijk waar veel kinderen (komen te) wonen, eerst drie tot vijf speelplekken met overlappende actieradius nodig zijn. Na verloop van tijd kan de meest centrale plek als basisvoorziening dienen. Deze centrale plek moet aantrekkelijk zijn voor de hele wijk. Dit houdt in:

- goed bereikbaar;
- goed zichtbaar (kinderen weten de plek te vinden);
- voldoende ruimte;
- extra veel toestellen en speelprikkels.

¹⁹ Dat betekent overigens niet dat we na vijf jaar de speelplekken aanpassen voor een andere doelgroep, maar dat we alert zijn op de kinderaantallen.

De overige vier speelplekken kunnen daarna meer gericht zijn op de direct aanwonende kinderen of kunnen komen te vervallen. De ervaring leert dat een speelplek voor kinderen ongeveer even lang noodzakelijk is als de levensduur van de meeste toestellen.

Omdat basisschoolkinderen (6 t/m 11 jaar) en jongeren (12 t/m 18 jaar) vanuit een grotere omgeving (wijkniveau) gebruik maken van één of enkele speel-, sport- of ontmoetingsplekken, varieert het aantal basisschoolkinderen en jongeren dat binnen de actieradius woont veel minder. Uit onderzoek en ervaring blijkt dat er rond een centraal gelegen, goed functionerende plek voor deze leeftijdscategorieën vrijwel nooit te weinig jeugdigen of jongeren wonen, zelfs niet in de loop van 25 jaar. Dit betekent dat voor deze twee leeftijdscategorieën over het algemeen duurzame speelplekken verspreid over de wijken aangelegd moeten worden.

Beleiduitgangspunt 9: Bij toekomstige nieuwbouw, herinrichting of in- en uitbreidingen zorgen we voor een netwerk aan speel-, sport- en ontmoetingsplekken met een kwalitatieve inrichting en een optimale ligging.

5.8.2 Verloop kinderpiek

In nieuwbouwsituaties moet voor de eerste tien jaar aangegeven worden hoe de piekaantallen peuters en kleuters (0 t/m 5 jaar), basisschoolkinderen (6 t/m 11 jaar) en jongeren (12 t/m 18 jaar) worden opgevangen. De peuter- en kleuterpiek begint circa vier jaar na de realisatie van het grootste aandeel woningen in een fase. Meestal begint aan het eind van de peuter- en kleuterpiek ook gelijk de piek van de basisschoolkinderen en na deze piek gelijk de jongerenpiek. In een schema ziet dit er uit als in tabel 4.

De bewering dat de leeftijdsgroepen opschuiven is niet volledig juist. Er komen namelijk vaak ook veel mensen wonen die al kinderen hebben. Het maximaal voorzieningenniveau zal hier dus op afgestemd dienen te worden. Na de piek kan het voorzieningenniveau dan weer wat dalen, of als er ruimte is, omgevormd worden tot voorzieningen voor oudere leeftijdsgroepen en uiteindelijk informele speelruimte.

Peuter- en kleuterpiek (0 t/m 5 jaar)										
Basisschoolkinderenpiek (6 t/m 11 jaar)										
Jongerenpiek (12 t/m 18 jaar)										
Jaar na aanleg	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Tabel 4 Verloop piek.

5.9 Stedenbouwkundige plannen en bestemmingsplannen

5.9.1 Stedenbouwkundige plannen toetsen aan normen voor speel-, sport en ontmoetingsruimte

In stedenbouwkundige plannen wordt het gebruik van de ruimte grotendeels vastgelegd. Het blijkt dat als er in de stedenbouwkundige plannen onvoldoende rekening is gehouden met de noodzaak van speel-, sport- en ontmoetingsruimte, er in de toekomst problemen te verwachten zijn. Zo kan het voorkomen dat ergens een speelplek noodzakelijk is, maar het bestemmingsplan dit niet toestaat en een enkeling de realisatie ervan kan tegenhouden.

Ook is er een duidelijke relatie tussen het ontbreken van sport- en ontmoetingsvoorzieningen voor jongeren en de overlast en het vandalisme in een wijk. Dit is ook eenvoudig te verklaren uit het feit dat jongeren dan zijn aangewezen zijn op de speelplekjes voor de "kleintjes", ze niet naar hun eigen plek te verwijzen zijn en ze het gevoel hebben dat er "niets voor hen wordt gedaan".

In een nieuwe woonbuurt is vaak nog niet altijd de doelgroep (in het bijzonder de jongeren vanaf 12 jaar) in grote getale aanwezig die gebruik zal gaan maken van de speelplekken. Dit leidt ertoe dat er in nieuwe wijken vaak alleen is gedacht aan de peuters en kleuters en iets mindere mate aan de basisschooljeugd. Als het om sport- en ontmoetingsvoorzieningen voor de jongeren gaat, wordt hier totaal aan voorbijgegaan (dit betreft vooral de ontmoetingsvoorzieningen).²⁰ In veel gevallen

²⁰ In de 'Variantennotitie. Varianten op de analyse uit het speelruimteonderzoek' komt naar voren dat dit ook het geval is in de VINEX-wijken Floriande en Getsewoud.

is het echter wenselijk om de speel-, sport- en ontmoetingsplekken wel aan te leggen zodat men al weet waar men aan toe is als mensen in de buurt komen wonen. Indien gekozen wordt om de potentiële speel-, sport- en ontmoetingsplekken niet gelijk te realiseren, moet de ruimte in ieder geval wel gereserveerd blijven voor (in)formeel spelen. Dergelijke plekken kunnen dan goed als informele speelplek dienen.

Beleiduitgangspunt 10: Bij toekomstige nieuwbouw, herinrichting of in- en uitbreidingen toetsen wij de totstandkoming van het stedenbouwkundig plan aan de normen voor speel-, sport- en ontmoetingsruimte volgens voorliggend beleid en in relatie tot de te verwachten aantallen 0 t/m 18-jarigen.

5.9.2 Bestemmingsplannen

Voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken is het van belang om te voorkomen dat aan de hand van bestemmingsplanvoorschriften de aanleg hiervan wordt bemoeilijkt. Met name de bouwhoogte vormt vaak een probleem en soms de functiebeschrijving van de bestemming. Er moet in een bestemmingsplan voldoende vrijheid zijn om op nieuwe ontwikkelingen en behoeften in te springen zonder dat hiervoor het plan moet worden aangepast. Dit betekent dat de voorschriften voor openbare ruimte zodanig moeten zijn opgesteld dat er voor het realiseren van een nieuwe speel-, sport- en ontmoetingsplek geen bestemmingswijziging nodig is.

Bij het opstellen van een nieuw bestemmingsplan voor een wijk of kern moet verder voldoende ruimte worden gereserveerd voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken, volgens de normen in voorliggend beleid. Hierbij is het tevens van belang het te verwachten kinderaantal in de verschillende leeftijdscategorieën voor de komende twintig jaar te weten.

Beleiduitgangspunt 11: Bij vernieuwing van bestemmingsplannen voor bestaande wijken en bij het ontwikkelen van bestemmingsplannen voor nieuwe wijken zorgen wij voor het hebben van voldoende vrijheid om binnen de bestemmingen 'groen' en 'verkeer' speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen te kunnen aanleggen. Verder reserveren wij bij toekomstige nieuwbouw, herinrichting of in- en uitbreidingen in het bestemmingsplan voldoende ruimte voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken, volgens de normen uit voorliggend beleid en in relatie tot de te verwachten aantallen 0 t/m 18-jarigen.

5.10 Multifunctionele speel- en sportruimte

Uit onderzoek²¹ is gebleken dat in een aantal wijken en kernen in Haarlemmermeer nog onvoldoende speelruimte voor de jeugd aanwezig is. Een mogelijke oplossing ligt in het gebruik van schoolpleinen en sportvelden. Schoolpleinen en sportvelden zijn nu veelal afgesloten. In deze paragraaf gaan wij in op de rol die het schoolplein of het sportveld zouden kunnen betekenen.

5.10.1 De rol van het schoolplein

Schoolpleinen zijn in principe geen vrij toegankelijke locaties, maar heeft wel vaak een belangrijke buurtfunctie voor kinderen. Er is echter een tendens waarneembaar dat schoolpleinen na lestijd niet meer beschikbaar zijn (c.q. zijn afgesloten) voor spelende kinderen uit de buurt. Rond bijna alle schoolpleinen zijn hekken geplaatst om aan te geven dat het plein gesloten is na schooltijd. Dit heeft met name te maken met de angst voor hangjongeren en vandalisme.

²¹ Buiten zijn, ja leuk! Adviesrapport voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken in Haarlemmermeer (OBB Ingenieursbureau, 2008).

Jantje Beton²² heeft een boekje²³ uitgegeven om het spelen op schoolpleinen weer te stimuleren. Landelijk gezien is dit namelijk maar op weinig plekken mogelijk, terwijl het schoolplein vaak een belangrijke buurtfunctie heeft en goede en veilige speelruimte biedt. Voor, tijdens en na schooltijd wordt er veel gespeeld en de weg er naartoe is goed bekend.

Als een schoolplein niet specifiek in het openbaar speelvoorzieningsniveau wordt betrokken, zoals in de gemeente Haarlemmermeer het geval is, betekent dit niet dat het plein afgesloten moet worden, maar dat het onderhoud, het beheer en de vervanging van de toestellen voor rekening komt van de schoolbesturen. De ruimte kan dan gezien worden als niet noodzakelijke, maar wel als aanwezige plus op de basisvoorzieningen (en ook vooral op de informele speelruimte). Een goed voorbeeld van een schoolplein met een semi openbare functie is die van basisschool 't Joppe in de wijk Getsewoud in Nieuw-Vennep.

Wij willen zoeken naar win-winsituaties. Vooral in een buurt waar geen of weinig ruimte aanwezig is om speelplekken te realiseren, kunnen schoolpleinen een oplossing bieden. In het kader van de brede scholen zal deze discussie zeker weer opgepakt dienen te worden.

5.10.2 De rol van sportvelden

In de gemeente Haarlemmermeer liggen meerdere sportcomplexen. Deze spelen op dit moment geen rol in het openbaar speelvoorzieningsniveau. Het is in principe ook niet toegestaan deze velden voor dit doel te gebruiken en hier buiten openingstijden te spelen.

De sportvelden en het groen eromheen kunnen voor het spelen van de jeugdigen en jongeren een betekenis hebben (bijvoorbeeld een wedstrijdje spelen met een

²² Jantje Beton is een professionele, gepassioneerde organisatie die zich op allerlei niveaus inzet voor kinderen.

²³ Een schoolplein voor de buurt (Jantje Beton, 2007).

groepje vrienden). Aan de andere kant moet de speeldruk (met name op de goals) in evenwicht zijn met het herstellend vermogen van het gras. Verder moet er aandacht zijn voor vandalisme.

We willen waar mogelijk en noodzakelijk in overleg met de vereniging kijken hoe we vorm kunnen geven aan openstelling voor georganiseerde sportactiviteiten zoals schoolsport of jongerenwerk en het buurtsportwerk.

Beleiduitgangspunt 12: Waar mogelijk zullen we schoolpleinen en sportvelden in de toekomst nauwer betrekken bij speelruimte, waarbij wijken en kernen met onvoldoende formele en informele speelruimte prioriteit hebben. Hiertoe zullen we in overleg treden met verschillende schoolbesturen en sportverenigingen.

5.11 Speeltuinenverenigingen

Hoewel niet strikt openbaar zijn de verenigingsspeeltuinen zo laagdrempelig dat deze voorzieningen 'meedoen' in het aanbod van speelruimte. In Haarlemmermeer zijn vier verenigingsspeeltuinen, in Badhoevedorp, Zwanenburg, Nieuwe Brug en Hoofddorp (Jeugdland, een avontuurlijke bouwspeelplaats). Daarnaast werken wij momenteel aan een Jeugdland in Nieuw-Vennep.

Een speeltuinenvereniging is door haar vaak speciale inrichting en activiteiten een aanvulling op de in de openbare ruimte aangeboden speelruimte en -mogelijkheden. De inrichting en het in stand houden ervan vallen echter niet onder het gemeentelijk speelruimtebeleid, omdat het geen (per definitie) vrij toegankelijke voorzieningen betreft en de realisatie en het beheer van deze voorzieningen niet in handen van de gemeente, maar van private instellingen als stichtingen of verenigingen is. Wel stimuleren wij de instandhouding van speeltuinen door middel van subsidies. Subsidiëring vindt plaats op basis van beleidsregels.

Beleiduitgangspunt 13: Wij stimuleren de aanwezigheid van speeltuinenverenigingen als een aanvulling op de openbare speel-, sport- en ontmoetingsruimte door middel van subsidie.

5.12 Samenwerking met woningbouwcorporaties

In Haarlemmermeer zijn onder meer Ymere, DUWO, Woonzorg Nederland en twee kleinere woningbouwcorporaties werkzaam. Verder zijn er diverse beleggers in ruimte actief. Doordat zij mede bepalen hoe woonwijken er uitzien, zijn ook zij verantwoordelijk voor het aanbieden van speel-, sport- en ontmoetingsruimte.

Wij willen kijken hoe we samen met de woningbouwcorporaties ons kunnen inzetten voor de speel-, sport- en ontmoetingsruimte in de wijken en kernen. Op deze wijze kunnen er aantrekkelijkere en hoogwaardigere woonwijken worden gerealiseerd. Hierbij gaat het om het aanbieden van voorzieningen die passen bij de woonwensen van de te huisvesten doelgroepen.

Beleiduitgangspunt 14: Waar nodig en mogelijk geven wij de (in)formele speel-, sport- en ontmoetingsruimte samen met de woningbouwcorporaties vorm. Hiertoe zullen we in overleg treden met de verschillende woonmaatschappijen.

6 Randvoorwaarden

Er zijn een aantal voorwaarden om het speelruimtebeleid goed in te bedden. Belangrijk is de landelijke wet- en regelgeving omtrent veiligheid en aansprakelijkheid van speeltoestellen en ondergronden. Andere voorwaarden zijn beheer, onderhoud en vervanging, participatie, communicatie en monitoring.

6.1 Landelijke wet- en regelgeving

6.1.1 Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen

De wettelijke verplichting voor de veiligheid van speeltoestellen en ondergronden is in het bijzonder geregeld in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (kortweg: WAS), dat in 1997 in werking is getreden (toen nog het Attractiebesluit geheten) en de Europese Normen (o.a. NEN-EN 1176-1 tot en met 1176-7 en 1177). In het WAS zijn wettelijke bepalingen vastgelegd voor aansprakelijkheid en veiligheid. De afgelopen jaren zijn de vereisten verder aangepast.

Het WAS definieert een speeltoestel als:

“een inrichting die is bestemd voor vermaak of ontspanning, waarbij uitsluitend gebruik wordt gemaakt van de zwaartekracht of de fysieke kracht van de mens”.

Het WAS hanteert de volgende algemene veiligheidseis:

“Speeltoestellen zijn zodanig ontworpen en vervaardigd, hebben zodanige eigenschappen en zijn van zodanige opschriften voorzien, dat zij bij redelijkerwijs te verwachten gebruik geen gevaar opleveren voor de veiligheid of de gezondheid van personen.”

Grofweg bevat het WAS drie hoofdpunten:

1. Speeltoestellen van na 1997 moeten worden goedgekeurd door een hiertoe aangewezen keuringsinstantie (keuringscertificaat).
2. Speeltoestellen dienen veilig te zijn bij het redelijkerwijs te verwachten gebruik.
3. Beheerders dienen van alle speeltoestellen een logboek bij te houden

Indien er sprake is van een ongeval door een gebrek aan het speeltoestel of een onveilige ondergrond, dan is degene die het speeltoestel voorhanden heeft altijd als eerste aansprakelijk (eigenaar grond = eigenaar toestel). Deze verantwoordelijkheid is conform en aanvullend op de risicoaansprakelijkheid die wordt omschreven in het Burgerlijk Wetboek.

Het aanbieden van onveilige speeltoestellen wordt gezien als het plegen van een onrechtmatige daad. Vooralsnog moet ervan worden uitgegaan dat de eigenaar van het speeltoestel als eerste aansprakelijk is. De gemeente heeft de wettelijke verplichting het WAS uit te voeren en moet kunnen aantonen dat zij alles in het werk heeft gesteld de toestellen veilig te plaatsen en in stand te houden. De eigenaar (bijvoorbeeld gemeente) van het toestel moet kunnen aantonen dat alles in het werk is gesteld om de veiligheid te waarborgen.

Om aan de gestelde eisen te kunnen voldoen is een aantal handelingen noodzakelijk, waaronder de inspectie van speeltoestellen en de registratie van relevante gegevens in een logboek. Indien een speeltoestel op gemeentelijke grond wordt geplaatst door bijvoorbeeld een particulier, school of speeltuinvereniging, wordt het toestel automatisch eigendom van de gemeente. De juridische term hiervoor is natrekking. De gemeente kan bij ongevallen medeaansprakelijk worden gesteld. Daarom kan de gemeente de plaatsing van toestellen door derden op gemeentelijk eigendom niet gedogen zonder dat de aansprakelijkheid goed geregeld is.

De Voedsel- en Warenautoriteit (VWA) onderzoekt of de beheerder (gemeente) zich houdt aan de eisen en de verplichtingen die de wet stelt. Zij controleert dit steekproefsgewijs.

6.1.2 Bouwbesluit

Hoewel er aparte wetgeving voor speeltoestellen bestaat (WAS, zie paragraaf 6.1.1) vallen speeltoestellen ook onder het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit is een besluit onder de Woningwet. In dit besluit staan eisen voor bouwwerken. Als een speeltoestel een certificaat van goedkeuring heeft, kan hiermee worden aangetoond dat het toestel voldoet aan het veiligheidsniveau in het Bouwbesluit. Het certificaat moet wel worden uitgegeven door een aangewezen keuringsinstantie voor speeltoestellen (keuringsinstanties).

Voor het plaatsen van speeltoestellen moet er soms een bouwvergunning worden aangevraagd worden. De huidige eisen voor het aanvragen van een bouwvergunning zijn:

- Geen bouwvergunning voor speeltoestellen lager dan 3 meter.
- Lichte bouwvergunning voor speeltoestellen tussen 3 en 5 meter.
- Reguliere bouwvergunning voor speeltoestellen hoger dan 5 meter.

De vergunning wordt verleend als de plaatsing van het toestel past in het bestemmingsplan en voldoet aan bouwtechnische eisen in het Bouwbesluit.

6.2 Beheer, onderhoud en vervanging

6.2.1 Beheer en onderhoud

De speel-, sport- en ontmoetingsplekken zijn in beheer bij de gemeente, welke ze dus ook beheert en onderhoudt. Het beheer bestaat uit het aansturen van onderhoud en veiligheid, het beheren van gegevens en het afhandelen van klachten. Het onderhoud bestaat uit de werkzaamheden die fysiek aan het toestel en de omgeving moeten worden uitgevoerd.

Onderhoudsniveau

De wijze van onderhoud moet ervoor zorgen dat de plek en het toestel schoon, heel en veilig zijn. Dit houdt in dat zolang het toestel altijd schoon is, goed in de verf zit, goed functioneert en voldoet aan de geldende veiligheidseisen, er een onderhoudsniveau van 100% wordt gescoord. Wij streven dit percentage echter niet na. We gaan er van uit dat de werkzaamheden die ervoor zorgen dat een toestel altijd veilig is, ook zorgen voor een bepaalde mate van heelheid en schoonheid. Daarnaast ondernemen wij een aantal extra maatregelen om het toestel heel en schoon te houden. Wij hanteren in de gemeente Haarlemmermeer daarom een percentage van 75%, wat overeenkomt met het schoon-heel-veilig-principe. Dit percentage is tevens het landelijk gemiddelde.

Nadat er voorzieningen zijn gerealiseerd, moet er voldoende budget beschikbaar zijn om de speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen en de inrichting van de ruimte (duurzaam) te onderhouden en te vervanging indien het toestel de levensduur heeft bereikt (zie hoofdstuk 8 *Financiële paragraaf*).

6.2.2 Vervanging en renovatie

Speeltoestellen en veiligheidsondergronden hebben een theoretische levensduur van tussen de acht en twintig jaar²⁴, afhankelijk van het soort toestel of ondergrond. Het landelijk gemiddelde ligt op tien jaar, het gemiddelde in de gemeente Haarlemmermeer ook.

Het moment van de daadwerkelijke vervanging van een toestel wordt mede bepaald door de staat van het toestel. Wanneer blijkt dat een toestel na de gestelde afschrijvingstermijn nog één of meer jaren veilig kan functioneren, kan de vervanging worden uitgesteld. Indien blijkt dat een toestel voor de gestelde afschrijvingstermijn niet meer veilig is of wanneer de onderhoudskosten te hoog worden, bijvoorbeeld door vandalisme, dan moet de vervanging vervroegd worden uitgevoerd (flexibele vervanging).

²⁴ Met uitzondering van asfalt.

Bij de keuze voor het type toestel wordt uitgegaan van de doelgroep van de speelplek, waarbij de wenselijke speelmogelijkheden, de benodigde speelfuncties en de actuele bevolkingssamenstelling van de wijk/kern worden bekeken. Dit kan ook betekenen dat de herinvestering op een andere speelplek in de gemeente plaatsvindt!

Werkwijze

Zoals in paragraaf 1.3 *Probleemanalyse* aan de orde is gekomen, hebben wij de afgelopen jaren veelal gereageerd op signalen vanuit de bevolking. Met andere woorden: een speelplek werd veelal heringericht als bewoners daar om vroegen.²⁵ Dit in tegenstelling tot een andere speelplek die misschien noodzakelijker aan renovatie toe was, maar waarover geen meldingen door bewoners bij de gemeente waren binnengekomen. De suggesties die door aanvragers werden gedaan, werden vervolgens doorgaans gehonoreerd. Wanneer er slechts wordt gereageerd op signalen vanuit bewoners wordt echter het *totaalbeeld* uit het oog verloren. Het gevolg hiervan is dat er geen eerlijke en evenredige verdeling van speelruimte over de leeftijdsgroepen en wijken en kernen plaatsvindt.

De afgelopen jaren hebben we deze werkwijze veranderd. Vanzelfsprekend wordt er ook nog geluisterd naar signalen van bewoners. Deze worden echter afgewogen tegen speelplekken die heringericht moeten worden in verband met het niet meer voldoen aan het WAS (Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen) en/of speelplekken die gezien de leeftijd en staat van de toestellen eerder gerenoveerd moeten worden. Er wordt dus een afweging gemaakt over nut en noodzaak van een herinrichting.

De aankomende jaren willen wij de werkwijze nog meer aanscherpen. We willen vanaf nu voornamelijk kijken naar het *totaalbeeld*. We streven naar een eerlijke en evenredige verdeling van speel-, sport- en ontmoetingsruimte over de drie leeftijdsgroepen en wijken en kernen. De gemeente Haarlemmermeer is een

atypische gemeente: stedelijk tegenover platteland, vergrijsde kernen tegenover wijken met veel jonge kinderen, ruim opgezette wijken en kernen met veel groen tegenover krap opgezette wijken met minder groen, etc. Dit houdt in dat we daar rekening mee houden. In sommige wijken en kernen kan dit een vermindering van speelplekken betekenen, terwijl in andere wijken en kernen juist meer speelplekken zij gewenst. Ook kan dit betekenen dat speelplekken omgevormd worden voor een andere leeftijdscategorie. Uiteraard blijft het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen in verband met veiligheid en aansprakelijkheid een belangrijke pijler in de afweging op welke speelplek we wat doen.

Beleidsuitgangspunt 15: Bij vervanging van speeltoestellen en herinrichtingen van speelplekken bekijken wij vanuit het totaalbeeld (= eerlijke en evenredige verdeling) wanneer, wat, waar nodig is en voor welke doelgroep.

Doorgroeimodel

Het is bovendien belangrijk dat er aandacht is voor een zogenaamd **doorgroeimodel**: als kinderen de wipveer ontgroeid zijn, dan moet de plek kunnen worden omgezet in een speelplek met een groot combinatietoestel of een voetbalveldje. Op dit moment is dit onvoldoende het geval in de gemeente Haarlemmermeer. Het is in het verleden wel gebeurd, maar niet bewust. We willen vanaf nu daarom het doorgroeimodel bewuster toepassen.

Beleidsuitgangspunt 16: Wij vervangen de toestellen aan de hand van een flexibel vervangingsschema. Bij herinrichtingen passen we het doorgroeimodel toe door na te gaan wat de actuele en toekomstige bevolkingssamenstelling van de wijk/kern is.

²⁵ Als die speelplek zijn (technische) levensduur zo goed als had bereikt.

6.3 Participatie

Met de vastgestelde nota 'Actualisatie participatiebeleid' hebben wij op 25 maart 2008 de richting en vorm bepaald van de gewenste samenwerking met de burgers. Wij hebben tevens de opdracht gegeven de participatie van de jongere inwoners van de gemeente verder uit te werken. Het jeugdparticipatieplan is opgenomen in de Uitvoeringsprogramma's Jeugd en Onderwijsbeleid 2008-2011. Op 18 december 2008 stelden wij het Plan van Aanpak Jeugdparticipatie 2009 vast.

Zowel bewoners als kinderen en jongeren voelen zich over het algemeen meer verantwoordelijk voor een speel-, sport- of ontmoetingsplek als zij een aandeel hebben in de plannen, de realisatie en het beheer ervan. Ook kan participatie zorgen dat de inrichting van een speel-, sport- en ontmoetingsplek zo goed mogelijk aansluit bij de behoeftes en wensen.

Participatie verdient extra aandacht bij de verdere uitwerking van het speelruimtebeleid. Wij willen graag de doelgroep betrekken bij specifieke of grote(re) speel-, sport- en ontmoetingsplekken. Participatie van de jongste leeftijdscategorie (0 t/m 5 jaar) zal voornamelijk via de ouders plaatsvinden. De basisschoolkinderen (6 t/m 11 jaar) willen wij via de basisscholen benaderen. Voor participatie van de jongeren (12 t/m 18 jaar) willen wij het jongeren participatieplatform Menes inzetten. De website www.menes.nu zal daarbij een belangrijk instrument zijn om jongeren te bereiken. Wel zullen dan vanuit de gemeente van te voren een aantal randvoorwaarden worden meegegeven, zoals voor welke leeftijdscategorie de speelplek is bedoeld (gerelateerd aan de demografische gegevens die de gemeente voor handen heeft) en de beschikbare financiën.

Afhankelijk van de speel-, sport- of ontmoetingsplek zullen we ook kijken of er andere partners betrokken moeten worden, zoals dorps- en wijkraden, woningbouwcorporaties, Stichting Meerwaarde, wijkagent, buurtsportwerkers (Sportservice Haarlemmermeer) en scholen.

Naast betrokkenheid tot aan de realisatie van de speel-, sport- of ontmoetingsplek staan wij ook open voor een grotere verantwoordelijkheid van gebruikers en omwonenden bij het beheer van de plekken. Vandalisme en vervuiling kunnen worden tegengegaan door een actieve opstelling van bewoners. Ook de mogelijkheden voor zogenaamde adoptie van speel-, sport- en ontmoetingsplekken en de oprichting van zogeheten speeltuinverenigingen zal nader worden onderzocht. In zulke gevallen blijft de gemeente overigens wel wettelijk verantwoordelijk voor de veiligheid van speelplekken in de openbare ruimte.

Participatie zal bij de uitwerking van het speelruimtebeleid nader vorm krijgen.

6.4 Communicatie

Communicatie rondom speel-, sport- en ontmoetingsplekken is onontbeerlijk. Niet alleen met kinderen en jongeren, maar ook aan ouders, omwonenden, dorps- en wijkraden, etc.

De uitvoering van grootschalige werkzaamheden op speel-, sport- en ontmoetingsplekken zullen wij actief communiceren. Dit zal in nauw overleg met het gebiedsmanagement plaatsvinden. Het gebiedsmanagement communiceert tevens met belanghebbenden over projecten die in uitvoering worden genomen. Waar nodig zullen wij ook partners als Stichting Meerwaarde, wijkagenten, buurtsportwerkers (Sportservice Haarlemmermeer), woningbouwcorporaties en scholen betrekken.

Daarnaast zien we rondom het realiseren van ontmoetingsvoorzieningen voor jongeren het zogenaamde NIVEAY-effect²⁶ optreden. Het communiceren met de omgeving en de buurt is dan ook een wezenlijk onderdeel voor het realiseren van geaccepteerde voorzieningen voor de jeugd.

²⁶ NIVEA-effect is een acroniem van: Niet In Mijn Voor- En Achtertuin. Iemand die alles goed vindt, zolang hij/zij er maar geen last van heeft. Vooroordelen en onwetendheid vormen vaak de oorzaak van het NIVEA-effect.

Het is van belang dat ouders, kinderen en jongeren weten waar ze speel-, sport- en ontmoetingsplekken kunnen vinden. Op deze manier worden ze immers optimaal gebruikt. We zijn daarom bezig om te kijken of en hoe we de speel-, sport- en ontmoetingsplekken op de gemeentelijke website kunnen publiceren.

6.5 Monitoring en evaluatie

De gemeente Haarlemmermeer is continu in beweging, daarom is goede monitoring en evaluatie essentieel. Daarom zullen wij na vijf jaar (2013) voorliggend beleid evalueren op de doelstellingen en de gewenste resultaten. Daarnaast is het van belang jaarlijks de demografische gegevens en de aanwezige speelruimte per wijk en kern tegenover elkaar af te zetten. Op deze manier waarborgen we de speel-, sport- en ontmoetingsruimte in Haarlemmermeer.

Een belangrijk instrument is bijvoorbeeld de Jeugdomnibus, die in 2009 voor de derde keer is uitgezet. De onderzoeksresultaten zullen wij de aankomende jaren gebruiken om uitvoering te geven aan het speelruimtebeleid. Verder zijn de gemeentelijke onderzoeken Kijk op de Wijk en de Staat van Haarlemmermeer belangrijke instrumenten, evenals de Lemon Leefbaarheidsmonitor.

7 Speelplekken nieuwe stijl

Avontuurlijke en natuurlijke speelplekken of heuse speelbossen zijn sterk in opkomst. Want wat is er nou spannender dan met vriendjes rondstruinen door bossen en parken, hutten maken en bramen plukken? Er zijn echter steeds minder plekken waar dit kan. Bovendien is uit onderzoek gebleken dat kinderen steeds minder met natuur hebben. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op "spelen nieuwe stijl", spelen in en met groen, avontuurlijke spelen, etc. en worden de mogelijkheden voor Haarlemmermeer op een rij gezet.

7.1 Belang van groen voor de jeugd

Uit recent onderzoek blijkt dat de betrokkenheid van kinderen en jongeren met natuur snel afneemt. In een maatschappij die steeds meer verstedelijkt, ontdekken kinderen de groene wereld niet meer vanzelfsprekend. Onderstaand voorbeeld illustreert dit.

"Waar is nou die paarse Milka-koe?", vroeg een Rotterdams jochie toen hij met zijn klas een boerderij bezocht. Het is illustratief voor de afstand die de jeugd heeft tot de natuur.

Bron: Tuin&Landschap, themanummer Spelen (2008).

Bij deze constatering doemen direct vragen op als: hoe bezwaarlijk is het dat kinderen minder met groen in aanraking komen? Wat zijn daarvan de nadelige kanten? Welke rol speelt groen bij de ontwikkeling van kinderen?

Voor kinderen is spelen in de natuur belangrijk. Hierbij zijn drie motieven relevant:²⁷

1. *Het ontwikkelingsmotief*

Het al op jonge leeftijd in aanraking komen met de natuur of het opgroeien in een groene leefwereld is een pedagogische noodzaak. De groene ruimte draagt bij aan de motorische, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Kinderen hebben genoeg ruimte nodig om op te groeien; niet alleen thuis maar ook buitenshuis. Juist de zelf gecreëerde speel- en ontdekruimte leert kinderen beter hun fantasie te gebruiken. Een starre, te weinig uitdagende omgeving zal juist een obstakel vormen voor een gezonde groei en ontwikkeling van kinderen. Zo stimuleren speelbossen en parken niet alleen de motorische vaardigheden, ze dagen ook uit om zelfstandig, creatief en exploratief te spelen. Kinderen leren hun grenzen kennen door risico's te nemen bij sport en spel. Dat lukt niet binnen een gecontroleerde omgeving.

2. *Het draagvlakmotief*

Vanwege de kwaliteit van ons bestaan is het belangrijk dat kinderen op de hoogte zijn van zaken die buiten hun directe leefomgeving liggen. Om de betekenis van natuur op waarde te kunnen schatten, moeten kinderen de natuur met alle zintuigen intensief beleefd hebben. Daardoor raken ze ook meer betrokken bij het wel en wee van de natuur om hen mee. Wellicht leidt dit in de toekomst tot meer zorg voor het behoud van die andere leefomgeving, die zich buiten de stad bevindt.

3. *Het gezondheidmotief*

Het gebrek aan beweging van kinderen en de slechte gezondheid als gevolg daarvan wordt alom beschouwd als een maatschappelijk probleem. Politici en wetenschappers spreken hun zorg uit over de toename van het aantal kinderen met overgewicht. In het advies 'Natuur en Gezondheid' (2007) zijn de gevolgen van overgewicht bij jongeren en de relatie tot ziektelast en zorgkosten beschreven.

²⁷ Groen opgroeien! Advies over meer samenhang in groen jeugd beleid (Raad voor het Landelijk Gebied, juni 2008).

Zwaarlijvigheid bij kinderen is het resultaat van slechte eetgewoonten in combinatie met te weinig beweging en legt een zware hypotheek op de gezondheidszorg. Het toenemende verkeer, de afname van geschikte speelplaatsen, de groei van "mediaconsumptie" en een verminderd veiligheidsgevoel, waardoor kinderen bijna niet meer zelf naar scholen fietsen of wandelen, zijn de oorzaak van minder beweging. De natuur moet daarom, ook in verstedelijkte gebieden, bereikbaar zijn voor kinderen. Een groene speelomgeving biedt kinderen meer variatie, uitdaging en avontuur.

7.2 Begripsbepaling

Voor de jeugd is spelen in de natuur dus belangrijk. De natuur moet daarom ook bereikbaar zijn voor de jeugd. Vooral kinderen tussen 6 en 12 jaar hebben behoefte aan plekken die niet nadrukkelijk zijn ingericht om te spelen. Een groene speelomgeving biedt kinderen meer variatie, uitdaging en avontuur. De binnenstedelijk ontworpen speelplekken bieden maar een gedeelte van de mogelijkheden die buiten spelen biedt.

Natuurspeelzone, natuurspeelplekken, natuurlijke speelplekken, avontuurlijke speelplekken, speelbossen, natuurspeeltuin, natuurspeelterrein, het zijn allemaal begrippen die de laatste tijd erg in de belangstelling staan. Maar wat is nu precies het verschil?

Bij alles waar het woord 'natuur' in voor komt, gaat het om natuurspelen. Natuurspelen is een vorm van spel dat plaats vindt in een natuurlijke (al dan niet ingerichte en onderhouden) omgeving, waarbij eventuele gebruikte materialen door de spelers zelf verkozen worden en afkomstig zijn uit deze omgeving. Speeltoestellen zijn er niet, of alleen in deelgebieden of incidenteel verspreid aanwezig (maximaal 20% van het oppervlak). Kinderen kunnen delen van de plek zelf vorm geven of veranderen (minimaal 20%), bijvoorbeeld door spel met losse elementen, water, zand. Om de speelwaarde te vergroten/ het gebruiksgemak te vergroten/ het gebied aantrekkelijker te maken/ het gebied af te perken, kan voor inrichting van het gebied gekozen worden. Wanneer een gebied

speciaal wordt ingericht voor het natuurspelen wordt daarbij gebruik gemaakt van natuurlijke, afbreekbare materialen.

Natuurspeelzone

Een deelgebied van een groenvoorziening of natuurgebied (tuin, speeltuin, park, schoolplein, bos, duinen, strand), dat voor natuurspelen geschikt (gemaakt) is.

Natuurspeelplek of natuurlijke speelplek

Een openbaar toegankelijk gebied, meestal bij of tussen (woon)bebouwing met natuurspelen als hoofdbestemming.

Natuurspeeltuin

Een omheind gebied, dicht bij de (woon)bebouwing en zelfstandig bereikbaar voor kinderen met natuurspelen als hoofdbestemming. Bovendien is er een vorm van toezicht.

Natuurspeelterrein

Een groot, extensief ingericht en beheerd gebied, meestal aan de rand van de (woon)bebouwing met natuurspelen als hoofdbestemming. Het terrein is niet specifiek ingericht.

Avontuurlijke speelplek of avonturenspeelplaats

Een avontuurlijke speelplek is een formele plek waar kinderen hun fantasieën tot leven kunnen wekken. Er zijn avontuurlijke speeltoestellen zoals speelrotsen, klimbomen en schuilhutten. De kinderen kunnen er hutten bouwen, slootje springen en spannende spelletjes doen.

Speelbos

Een speelbos is een avonturenbos waar kinderen hun fantasieën tot leven kunnen wekken. Er zijn speelrotsen, klimbomen en schuilhutten. De kinderen kunnen er hutten bouwen, slootje springen en spannende spelletjes doen. In de speelbossen kunnen kinderen spelenderwijs de Nederlandse natuur leren kennen en waarderen.

Het is voornamelijk Staatsbosbeheer die speelbossen beheert, inmiddels zijn het er zo'n vijftien.

7.3 Eisen aan 'groene' speelplekken

'Groene' speelplekken moet aantrekkelijk zijn om in te spelen. Dat stelt eisen aan de ligging en deels aan de inrichting. Zo zullen jongens van acht tot twaalf jaar meestal zoeken naar plekken waar ze uit het zicht en zonder inmenging kunnen doen waar zijzelf zin in hebben. Natuurspeelzones, natuurspeel terreinen en speelbossen beantwoorden het meest aan hun verlangens. Meisjes van die leeftijd daarentegen zoeken vaak naar comfortabele plekken (zitgelegenheid) in het zicht, uit het oogpunt van (sociale) veiligheid. Een natuurspeelplek is meer passend voor hen. Jongere kinderen, tot 8 jaar, willen liever onder begeleiding spelen, bijvoorbeeld in een natuurspeeltuin. Tieners en jongeren zijn meestal niet meer geïnteresseerd in spelen in de natuur.

7.4 Huidige situatie

Op dit moment zijn er al plekken in de gemeente waar, op informele wijze, sprake is van spelen in de natuur. Dergelijke speelplekken, ook wel 'scharreplekken' genoemd, ontstaan spontaan.

Voorbeelden daarvan in Hoofddorp zijn de bosstrook achter de Weg om de Noord in Hoofddorp Oost en in Toolenburg langs de Zuidtangent. Zelfs in de Verzetsheldenbuurt was een dergelijke speelplek, in een bosje langs de blinde kant van een flat. In Nieuw-Vennep was de bosstrook ten zuiden van het NS-station duidelijk in gebruik. Ook in andere plaatsten zijn dergelijke plekken te vinden.

Een formele 'groene' plek hebben we momenteel alleen aan de oostkant van het Haarlemmermeerse Bos. Daar is sinds de Wereldtuinbouwtentoonstelling Floriade in 2002 een spannend speelbos. In de toekomstige groengebieden Park Zwanenburg en Park Vijfhuizen zullen ook avontuurlijke speelplekken worden gerealiseerd.

7.5 Gewenste situatie

In de toekomst willen wij inspelen op de vraag naar meer 'groen' speelplekken. Dat kunnen avontuurlijke speelplekken zijn, waarbij de nadruk ligt op hutten bouwen, slootje springen en spannende spelletjes doen, maar ook natuurlijke speelplekken, waarbij de nadruk meer ligt op de beleving van natuur en natuurlijke materialen.

Voor kinderen tot en met een jaar of acht, die vooral onder toezicht spelen, zou ergens in de gemeente Haarlemmermeer een speciale natuurspeeltuin moeten zijn, groot en centraal gelegen. Dat zou bijvoorbeeld in het Park van de 21e Eeuw kunnen.

Voor jongens van 8 t/m 11 jaar, die juist zelfstandigheid zoeken, moeten grotere *niet* aangelegde natuurspeel terreinen in de buurt zijn. Per kern dient eigenlijk minimaal één zo'n plek te zijn. In Hoofddorp moeten er drie van zulke plekken zijn en in Nieuw-Vennep twee. Ze moeten de plekken zelfstandig kunnen bereiken. Een inrichting van zo'n terrein is niet nodig. Het hoogstnodzakelijke is een bord met "natuurspeel terrein". Mogelijke locaties zijn het Haarlemmermeerse Bos, Boseilanden, Park van de 21^e Eeuw, Vennepervout, oude zwembadterrein, wandelbos Badhoevedorp, wandelbos Hoofddorp, etc.

Voor meisjes van 8 t/m 11 jaar, die juist saamhorigheid zoeken, moeten er vooral interessante plekken vlak in de buurt zijn, met zitgelegenheid. Idealiter zijn dit redelijk besloten plekken, maar wel in het zicht (bijvoorbeeld aan de openbare weg).

In het uitvoeringsplan van de 'Variantennotitie. Varianten op de analyse uit het speelruimteonderzoek' zullen wij dergelijke plekken meenemen.

8 Financiële paragraaf

In dit hoofdstuk komen de financiële consequenties van het speelruimtebeleid voor de komende jaren aan bod.

8.1 Benodigde budgetten voor beheer en onderhoud

Voor beheer, onderhoud en vervanging van de voorzieningen is geld nodig. Bij het vaststellen van de budgetten voor aanleg, beheer, onderhoud en vervanging van speelvoorzieningen zal er gezocht moeten worden naar de juiste onderlinge verhouding tussen deze posten.

Indien dit niet het geval is, zullen door de aanleg van nieuwe plekken de onderhoudskosten steeds verder stijgen, zonder dat daarvoor budget aanwezig is en zal dus de staat van onderhoud en de veiligheid afnemen. De verdeling in beheer-, onderhouds- en vervangingsbudgetten moet daarom aangepast worden als er extra speelplekken of duurdere speeltoestellen (bijvoorbeeld VINEX plus kwaliteitsniveau) zijn geplaatst.

Bij de aanleg van nieuwe speelplekken in uit- of inbreidingswijken worden de benodigde financiële middelen beschikbaar gesteld vanuit het project. Dit zijn eenmalige kosten. Daarnaast dient ook zorg te worden gedragen voor de structurele kosten.

Het budget voor het onderhoud van de speel-, sport- en ontmoetingsvoorzieningen wordt gebaseerd op een gekozen onderhoudsniveau. In de gemeente Haarlemmermeer hanteren we het schoon-heel-veilig-principe. Dit principe komt overeen met een percentage van 75%, wat tevens op het landelijk gemiddelde ligt.

8.2 Benodigde budgetten voor vervanging

Niet alleen onderhoud en beheer kosten geld, er moet ook rekening worden gehouden met vervanging van de voorzieningen in de loop van de tijd. Een sluitende en reële jaarbegroting is van essentieel belang om een speelvoorziening goed te kunnen onderhouden en aantrekkelijk te houden voor kinderen.

Geld reserveren voor vervanging van speelvoorzieningen is essentieel om de speellocatie ook voor langere tijd in stand te kunnen houden. Hiervoor moeten we afschrijven op alle voorzieningen. Dit gebeurt momenteel niet. Gezien de gemiddelde levensduur van een speeltoestel, is een afschrijvingperiode van tien jaar reëel. Jaarlijks zullen we daarom een zodanig bedrag opzij leggen dat we na tien jaar een nieuwe voorziening kunnen aanschaffen.

Literatuuroverzicht

Wetten

- Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (1997).

Beleid, boeken en rapporten.

- Bakker, I. e.a. (2008). *Playground van de Toekomst: succesvolle speelplekken voor basisscholieren*. Leiden: TNO.
- Berkers, R. (2007). *Vrij spel voor het speelbos*. Den Haag: Stichting Recreatie, Kennis- en Innovatiecentrum.
- Gemeente Haarlemmermeer (2005). *Nota Speelruimte in Haarlemmermeer*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2006). *Collegeprogramma 2006-2010 "Rood, Groen en Blauw: Meer in Balans"*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2007). *Uitvoeringsprogramma's Jeugd- en Onderwijsbeleid 2008-2011*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2008). *Bevolkingsprognose Haarlemmermeer 2008-2025*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2008). *Meer doen aan gezondheid. Nota Lokaal Volksgezondheidsbeleid 2009-2012*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2008). *Meer doen aan Meedoen. Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning 2008-2011*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2009). *Analyse atypische stedelijkheid in Haarlemmermeer*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2009). *De Staat van Haarlemmermeer 1: Trendrapport 2008*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Haarlemmermeer (2009). *Nota Sport in een beweeglijk perspectief*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.
- Jantje Beton, VNG en het ministerie van VROM (2006). *Kindvriendelijke projecten in de openbare ruimte*. Amsterdam: Mets & Schilt Uitgevers.
- Jantje Beton, VNG, NUSO en het ministerie van VROM (2006). *Spelen met ruimte. Handboek gemeentelijk speelruimtebeleid*. Amsterdam: Mets & Schilt Uitgevers.
- Jantje Beton (2007). *Een schoolplein voor de buurt*. Utrecht: Jantje Beton.
- Louv, R. (2007). *Het laatste kind in het bos*. Utrecht: Jan van Arkel.
- Ministerie van LNV (2009). *Speelnatuur in de stad. Hoe maak je dat?* Den Haag: Ministerie van LNV.
- OBB Ingenieursbureau (2008). *Buiten zijn, ja leuk! Adviesrapport voor speel-, sport- en ontmoetingsplekken in Haarlemmermeer*. Deventer: OBB Ingenieursbureau.
- Raad voor het Landelijk Gebied (2008). *Groen opgroeien! Advies over meer samenhang in groen jeugdbeleid*. Utrecht: Raad voor het Landelijk Gebied.

- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2008). *Tussen flaneren en schofferen. Een constructieve aanpak van het fenomeen hangjongeren (advies 43)*. Amsterdam: SWP.
- Regioplan (2007). *Jongerenvoorzieningen Haarlemmermeer*. Amsterdam: Regioplan.
- RIGO Research en Advies BV (2007). *Lemon Leefbaarheidsmonitor Haarlemmermeer 2007*. Amsterdam: RIGO Research en Advies BV.
- Vanderstede, W. & Dekeyser P. (2007). *Kind & Ruimte. Kindgerichte planning van publieke ruimte*. Brugge: die Keure.

Artikelen

- Tuin en Landschap (2008). *Tuin en Landschap, themanummer Spelen*. Leiden: Stichting Vakinformatie Siergewassen en Reeds Business.

Geraadpleegde websites

<http://www.allesoverspelen.nl/>

Website met informatie over speeltoestellen en speelgelegenheden.

<http://www.jantjebeton.nl/>

Website van Jantje Beton, een professionele, gepassioneerde organisatie die zich inzet op allerlei niveaus in voor kinderen.

<http://www.keurmerk.nl/>

Website van het Keurmerkinstuut. Onafhankelijke informatie voor consumenten over producten, diensten en accommodaties.

<http://www.obb-ingenieurs.nl/>

Website van adviesbureau OBB Ingenieursbureau.

<http://www.ruimtevoordejeugd.nl/>

Website van Ruimte voor de Jeugd, een platform van organisaties en personen die de bewegingsvrijheid van kinderen op straat willen bevorderen.

<http://www.vwa.nl/>

Website van de Voedsel en Waren Autoriteit.

Colofon

Titel

Spelen, sporten en ontmoeten in de buitenruimte 2009-2013

Uitgave

Gemeente Haarlemmermeer

Cluster Beleid

Postbus 250

2130 AG Hoofddorp

Telefoon: (0900) 18 52

Fax: (023) 563 95 50

Internetadres: www.haarlemmermeer.nl

E-mailadres: info@haarlemmermeer.nl

Teksten

Gemeente Haarlemmermeer

Datum

April 2009

